

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

DIE GHIEGAIDOU

ديجيجادو

Հրատարակություն Գաֆիրի Հ.Բ.Ը.Մ.ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

«ԱՐՇԱԿ Բ.» ՕՓԵՐԱՆ

Տիգրան Չուխաճեանի «Արշակ Բ.» օփերայի ներկայացումն
տեսարան մը. ներկայացում Երեւանի «Սպենդեարեան»
Օփերայի և Պալէի թատրոնին մէջ:

ՏԵԼԵՍՏ

Պարբերական
Պաշտոնաթերթ Գաղթի
Հայկական Բարեգործական Ընդամայն Միություն
Հեռ. 5918636

DEGHEGADOU

Periodical
Published by
Armenian General Benevolent Union - Cairo
Tel. 5918636

ديجيجادو

نشرة دورية
جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة
ت : ٥٩١٩١٣٦

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն**ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԱԿԻՐ***Տիգրան Գեորգեան***ԽՄԱԿԻՐ***Հարի Չեչմենեան***ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՁԵՒԱՅԻՐՈՒՄ***Շահէ Լուսարարեան***ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ ՇԱՐՈՒԱԾՔ***Մանուէլ Գրիգորեան***ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ***Nubar Printing House**ԹԻԻ II Նոր Շրջան**ԸՊՐԻԼ 1999***Համատեղ ջանքերով ...****1***Տիգրան Գեորգեան***Յուշածում****3***«Տ.»***«Արշակ Բ.» օփերան****4***Հայկ Աւագեան***Դրոշմագիտական հետաքրքրական****11****աշխատություն մը***Տիգրան Գեորգեան***ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղի****13****Տարեկան Ընդհանուր Ժողովը****«Սաթենիկ մ. Չագըր»****13****Մշակութային կեդրոնը****Սաթենիկ Չագըր թղթածրար****14****ՀՀ Եգիպտոսի Դեսպանը հրաժեշտ կ'առնէ****16****Լուրեր****17****Անդամագրական**

ՀԱՄԱՏԵՂ ԶԱՆՔԵՐՈՎ ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՆՇԱՐԺ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Յատկապես 1960-ական թուականներում, երբ յաջորդական զբոսաշրջիկային խումբեր՝ Հայաստանէն եգիպտոս գալու առիթ կ'ունենային, եգիպտական փառաւոր մշակութային կոթողները հիասքանչ դիտելէ ետք, զբոսաշրջիկներէն ոմանք՝ անպայման ժամանակ կը ստեղծէին հայկական գերեզմանոցներն ալ այցելելու ...:

Այդ այցելութիւններէն մէկ քանիին՝ ես ալ ընկերակից ըլլալուս, կը յիշեմ, թէ ի՞նչ երկիւղածութեամբ հայրենի զբոսաշրջիկները կը շրջէին շիրիմէ շիրիմ, խոր հետաքրքրութեամբ կը կարդային կամ կը վերծանէին արձանագրութիւնները, երբեմն կ'արձանագրէին կամ կը լուսանկարէին զանոնք:

Նման առիթներու, անոնք յաճախ փափաք կը յայտնէին, որ համառօտ ուղեցոյց մը պատրաստուի ազգային գերեզմանոցներու և համայն հաստատութիւններու մասին՝ ընդհանրապէս:

Պատմական անցեալով բովանդակալից, եգիպտահայ հոգեւոր-մշակութային անշարժ ժառանգութեան մասին՝ հայրենի մեր հարազատներուն ցուցաբերած իրոպի հոգածութենէն խթանուած, խմբագիր բարեկամիս հետ՝ պահ մը մտածելէ ետք, խուսաքած ենք ձեռներեցութիւն դրսեւորելէ, որովհետեւ դարուն այդ շրջանին, տակաւին հնարաւոր չէր միջակայ անհրաժեշտ միջոցներ հայթայթելը ...:

Անցնող տասնամեակին, հայրենի պատմավիպասան Սերօ Խանգաղեան՝ երբ 1986-ի

ձմեռը եգիպտոս հրաւիրուած էր, Նուպարեան Ազգային Վարժարան այցելութեան՝ նկատեց Վարժարանի մուտքին պրոնզաձող ուշագրաւ յիշատակարանը. փափաք յայտնեց ատոր օրինակութիւնը ունենալ: Փութով իրեն յանձնրեցան Վարժարանին երեք բաժնէնէն յիշատակարաններուն արձանագրութիւնները: Երիտասարդ տարիքէն, Խանգաղեան ջանադիր հաւաքող մը եղած էր՝ մասնաւորաբար, իր ծննդավայրին վիմագիր արձանագրութիւններուն:

Յիշուած տեղեկութիւնները, "Տեղեկատու"-ի բանիմաց ընթերցողներուն ուշադրութեան կը յանձնուին՝ ՀՀ Պատմութեան և Մշակոյթի Յուշարձաններու Պահպանութեան վարչութեան կողմէն առիթով:

Յուշարձաններու Պահպանութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ, "ՄԷԿ ԱԶԳ ՄԷԿ ՄՇԱԿՈՅԹ" փառատօնի ընթացքին, տեղի պիտի ունենայ միջազգային գիտաժողով մը՝ նուիրուած սփիւռքի պատմամշակութային անշարժ ժառանգութեան ուսումնասիրութեան և պահպանումին:

ԻՎԱՅԵԱՐՄԵԱՆ ԱՅԿԻՄԵԱՅ
 ՈՅ ԶԵՆԵՅԱՆՈՒՏՈՒՆՈՒ
 ԱՐԴԵԱՐԲԱՆՆԻ ԱՆՍԱՐԵԼ
 ԵՖԻՄՍՈՒԼԻՈՐԻՈՅՈՅ ԵՖԻ
 ԱՐԿԱՆԻ ԵՖԻՅԱՆԻ ԱՅՅ
 ԲՅՈՅԻՇԱՏԱՆԻՆՈՐԵՅ
 ԻՋԱՄԱՅՆ ՆԵՋԵԼՈՅ
 ԻԹՈՒԻՆ ԽՍԻ

Արդէն ոմաց մօտ, այս մեծ ձեռնարկին իրագործումին համար ցուցաբերուած հոգածութիւնը նկատառելի է. կը մնայ միայն ձեռներէցութիւն ցուցաբերել:

“Տեղեկատու”-ի կողմէ ներկայացուած այս առաջարկը արձագանգ գտնելու պարագային, պիտի առաջարկուի մանրամասնեալ ծրագիր մը՝ հիմ ունենալով մեր գաղութին երջանկալիշատակ առաջնորդներէն՝ Թորգոմ Արքեպիսկոպոս Գուշակեանի կատարած նախաձեռնողք աշխատանքը:

Ըստդեր կամ, թե եզրհատաճայերու փառաւոր անցեալին լուռ վկաները՝ թողլընամ շիրիմներն են, և թե անոնց մասին կարելի է իրազեկ դառնալ՝ միայն հայկական գերեզմանոցները այցելելով ...: Այս հաստատումը՝ թեւեւ ճշմարտութեան մեծ բաժին մը կը պարփակէ, սակայն, կարելի է՝ սթափ մտածելակերպով և գործելակերպով, ցոյց տալ՝ թե գաղութին դիմագիծ ապահոված անձերուն աշխատանքը կը շարունակուի նորովի, և համատեղ ջանքերով ...:

Այս վսեմ ձեռնարկին՝ գիտաժողովի աշխատանքներում, հաւանաբար եզիպտահայերէն մասնակցող չըլլալ, բայց կարելի է գործօն մասնակցութիւն բերել, եթէ բոլորին եռանդազին ջանքերը միացուին, որովհետեւ՝ տակաւին մնան հարցերով հետաքրքրուող և մտահոգ անձեր կը գտնուին գաղութին քաղկացուցիչ անդամներում մէջ ...:

Որպես առաջին աշխատանք՝ Գահիրեի և Ադեքսանդրիոյ երեք լարամուսնութիւնները կազմող համայնքներուն բոլոր վկայացոյցները պետք է խնամքով հաշուառել, ցուցակագրել, վկայագրել, կազմելու համար ԵԳԻՊՏԱՀԱՅՎԻՄԱԳԻՐ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻԻՆԵՐՈՒՆ ԴԻԻԱՆը, որպէսզի լետագային մաս կազմէ բոլոր գաղղութներու իմնագիր արձանգրութիւններու CORPUS-ին, և այդ միջոցով ալ մատչելի դառնայ հետազոտողին:

ՏԻԳՐԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՅՈՒՇԱԾՈՒՄ

William Saroyan

The Man & The Writer

Աշխարհաճանօթ ամերիկահայ արձակագիր և թատերագիր Ուիլյամ Սարոյեանի՝ 1908-1981, յիշատակը վառ կը պահուի շնորհիւ պարբերական նախաձեռնութիւններու:

Այս կարգի վերջին իրագործումներէն, Ֆրեզնոյի մէջ՝ California State University-ի նախաձեռնութեամբ, Սարոյեանի ծննդեան 90-ամեակը նշուած է անցնող Մարտի 20-ին, հայ և ամերիկացի ատենախօսներու մասնակցութեամբ. Սարոյեան մարդը և գրողը ներկայացուած է բազմաթիւ երեսակներով:

ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղն ալ՝ Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի աջակցութեամբ, ծրագրած է յառաջիկայ Մայիսի 19-ին, Համալսարանի "Oriental Hall"-ին մէջ հասարակութեան ներկայացնել "William Saroyan: The Man The Writer" վաւերագրական ժապաւենը, որ արդէն ժամանակէ մը ի վեր, սփիւռքահայ քանի մը կեդրոնի մէջ, միշտ ՀԲԸՄ-ի նախաձեռնութեամբ, մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ կը բերէ:

Մինչեւ վաւերագրական ժապաւենին ներկայացումը, «Տեղեկատու»-ի ընթերցողներուն կը ծանօթացնենք ժապաւենին հեղինակը՝ կեանքին և ստեղծագործութեան ամենասեղմ գիծերուն մէջ:

Խարբերոցի և Մարաշցի ծնողքի զաւակ Փօլ Գալիքեան, ծնած է Պէյրութ՝ 1932-ին: Ընտանիքով փոխադրուած են Դամասկոս՝ ուր ստացած է նախակրթութիւնը և անցուցած է երիտասարդութեան տարիները:

Ծառ փոքր տարիքէն, ան մեծ հետաքրքրութիւն ցուցաբերած է լուսանկարչական արուեստին նկատմամբ, և օգնականի շրջանը բոլորելէ ետք, Պէյրութի մէջ բացած է իր առաջին Լուսանկարչատունը, ապա անցած է Մոնրէալ, և յետոյ Միացեալ Նահանգներ, ուր՝ 1967-ին, Նիւ Եորքի Լուսանկարչութեան Հիմնարկէն մասնագիտական աստիճան ստացած է:

Կեանքի յարափոփոխ շրջանէ մը ետք, հաստատուած է Ֆրեզնոյ՝ ուր բացած է իր երկրորդ Լուսանկարչատունը. այստեղ առիթ ունեցած է պատրաստելու բազմաթիւ անձնաւորութիւններու դիմանկարները՝ ըլլան անոնք,

քաղաքագէտներ, բարձրաստիճան գինուորականներ, հայ եկեղեցականներ, սինեմայի աստղեր, արուեստագէտներ, ինչպէս նաեւ բնորդներ և ժողովուրդի բոլոր մակարդակի մարդիկ:

Այս ձեւով, իր բազմաթիւ լուսանկարները տեղ գտած են գիրքերու, միջազգային տարողութեամբ լրագրերու, հանդէսներու, ինչպէս նաեւ հանրային և պետական հաստատութիւններու մէջ:

Որպէս յիշատակ-նամականիշ, ԱՄՆ-ՍՍՀՄ նամակատումներուն կողմէ, 1991 Մայիսի 22-ին, համատեղ թողարկուած է Ուիլյամ Սարոյեանին նուիրուած նամականիշը, որուն համար ընտրուած է Փօլ Գալիքեանի պատրաստած արտայայտիչ լուսանկար-դիմանկարը:

Արուեստագէտին միւս փառասիրութիւնը եղած է ֆիլմարուեստը: Սարոյեանի մահէն անմիջապէս ետք, 1981-ին՝ Գալիքեան պատրաստած է անոր յատկանշական դիմանկարներուն տեսա-լսողական ներկայացում մը՝ որ վաթսունէ աւելի առիթներով զանազան քաղաքներու մէջ ցուց տրուած է նոյնիսկ տեղական հեռուստատեսութեամբ:

Խթանուած ցուցաբերուած խանդավառութեան, Գալիքեան շարունակած է իր փնտռութները, և այս անգամ՝ ընտանիքին բոլոր անդամներուն սերտ գործակցութեամբ, կնոջը, որդւոյն և աղջկան, յաջողապէս իրագործած է այս վաւերագրական ժապաւենը՝ որուն ներկայացումին, Գահիրէի մէջ ալ, պիտի սպասենք անհամբեր ...:

Սակայն, Գահիրէէն առաջ, Մայիսի 13-ին, այս վաւերագրական ժապաւենը պիտի ցուցադրուի Աղեքսանդրիոյ Ալ Ֆիմուն Ալ Կամիլայի հանդիսարանին մէջ՝ Տնօրէնութեան սերտ գործակցութեամբ:

"S."

”ԱՐՇԱԿ Բ.” ՕՓԵՐԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

«Արշակ Բ.» օփերան կը հանդիսանայ զարթոնքի շրջանի հայկական մասնագիտացած երաժշտության առաջին փայլուն նուաճումներէն մէկը, հայկական օփերայի արուեստին դափնեպսակը:

Երիտասարդ երաժշտահան Տիգրան Չուֆաճեանի (1837-1898) հրաշակերտն է, որուն լիպրէթըն՝ իտալերէն լեզուով, գրած է յաջորդականապէս Թովմաս Թէրզեան (1840-1909): Օփերային բուն խորագիրն է՝ Arsace II:

Իր արժէքաւոր յօդուածին մէջ, Նուպար Ալիքսանեան «Արշակ Բ.»-ի յօրինումին թուականը նշած է 1868⁽¹⁾: Ըստ յօդուածին նախորդող Թէոդիկի ծանօթագրութեան, Ալիքսանեան այս ուսումնասիրութեան համար՝ բացի իր պրատումներէն, անմիջական տեղեկութիւններ ստացած է Չուֆաճեանի պրիէն ու պարագաներէն և Սմբատ Քէտէճեանի հետ անձնական թղթակցութենէն: Ն. Ալիքսանեանի նշած թուականը՝ իբր միակ հաւաստի աղբիւր, յետագային կ'ընդունուի իբրեւ հայկական օփերայի ծնունդի տարեթիւ:

1972 թուականին, թատերագէտ Գառնիկ Ստեփանեան կասկածի կ'ենթարկէ այդ թուականը, գտնելով՝ որ օփերան հեղինակուած պէտք է ըլլայ 1863-ին: Ան իր վարկածը կը հիմնաւորէ հետեւեալ կերպով.

1- 1868 թուականը աննպաստ էր «Արշակ Բ.»-ի նման հայրենասիրական օփերայի մը ստեղծագործումին համար, քանի որ ազգային ճիւղերով թատրերգութիւնները և հայկական մամուլը այդ տարիներուն կ'ենթարկուէին դադարեցումի ու հալածանքի: Օրինակ, «Վարդան Մամիկոնեան» թատրերգութեան պատճառով (երաժշտութիւն՝ Չուֆաճեանի) կը փակուի «Արեւելեան թատրոն»-ը, Պէշկապէսեանին և Գալփայեանին «Արշակ Բ.» ողբերգութիւնները արդէն չէին բեմադրուեր, Պետրոս Դուրեան՝ Մ. Նալբանդեանին մասին թատրերգութիւն մը կը գրէ, զոր կը վախճան բեմադրելու, Պոլսոյ և Զմիտնիոյ մէջ կը կասեցուին հայերէն թերթերու հրատարակութիւններ, եւայլն:

2- Սմբատ Քէտէճեան իր անտիպ լուշերուն մէջ կը գրէ՝ թէ երբ Չուֆաճեան 1864-ին Իտալիայէն կը վերադառնայ Պոլիս, հետը կը բերէ «Արշակ Բ.» օփերան: Հետեւաբար, Գ. Ստեփանեան կ'եզրահանէ՝ որ օփերան յօրինուած պէտք է ըլլայ 1863-ին, ճիշտ Զէյթունի ապստամբութենէն ետք, յետագային՝ 1864-1865 թուականներուն Պոլսոյ մէջ կատարելով որոշ լրացումներ: Գ. Ստեփանեան կը նախընտրէ Ս. Քէտէճեանին վարկածը՝ Ն. Ալիքսանեանէն,

քանի որ «նա Չուֆաճեանի կենանքի վերջին տարիներին ո'չ միայն եղել է նրա խմբում, այլև համագործակցել է նրան որպէս իմպրեսարիոյ: Անշուշտ անձամբ կոմպոզիտորից լսած պիտի լինէր նրա առաջին տարիների գործունէութեան մանրամասնութիւնները»⁽²⁾:

Տիգրան Չուֆաճեան

Ինչպէս կ'երեւի, Չուֆաճեանին ժամանակակից անմիջական փաստեր կը բացակային՝ հաստատելու կամ հերքելու մէկը կամ միւրը: Զատակ է միայն՝ որ «Արշակ Բ.» օփերան, մէկ կողմէ՝ ծնունդն է ԺԹ. դարու վաթսուհակաթուականներուն ազգային-մշակութային բոլոր վերելքին, միւս կողմէ՝ պտուղն է Իտալիոյ մէջ Չուֆաճեանին ստացած մասնագիտական կրթութեան:

Գալով նախերգանքին, Ն. Ալիքսանեան կը գրէ՝ թէ Չուֆաճեան զայն «ձայնագրած է ի սկզբան, երբ միւս մասերը չկային դեռ»⁽³⁾: Նախերգանքը ամբողջութեամբ յօրինուած ըլլալով օփերային հիմնանիւթերուն վրայ՝ ժամանակագրական առումով չէր կրնար նախորդել օփերային: Կրնայ ըլլայ որիշ նախերգանք մը եւս հեղինակած է՝ զոր յետոյ անտեսած է:

Նախերգանքի ստեղծագործութեան մասին հետաքրքրական միջադէպ մը կը պատմէ Ս. Քէտէճեան, ըստ որում «երբ Չուֆաճեան Պոլիս վերադարձաւ՝ արդէն այդ օփերան բացի նախերգէն՝ կազմ ու պատրաստ էր: Ամէն անգամ երբ Չուֆաճեան Օրթագիւղէն Բերա այցելութեան կու գար Ապտուլլահի լուսանկարչատունը, մէկ մէկ պատրուակներով Չուֆաճեան օձիքը կ'ազատէր՝ միշտ խոստանալով քիչ օրէն Արշակ Բ.ի նախերգը պատրաստելու՝ բայց խոստումը չէր կատարէր: Օր մը Չուֆաճեան դարձեալ Ապտուլլահի լուսանկարչատունը գացած էր: Ապտուլլահ այն օրը նախերգին մասին բան մը չըսաւ, և խնդրեց իրմէ որ այդ գիշեր իրենց մօտ հիւր ըլլայ. և երիտասարդ երգահանը կը համակերպի: Գեորգ Ապտուլլահ

Չուհանեանի համար լատկացուցած սենեակին մէջ՝ ուր դաշնակ մըն ալ կար, քանի մը տասնեակ երաժշտական թերթեր, մատիտ, զմեյի և այլն նախապէս պատրաստել տուած էր. եւ այդ գիշեր երբ Չուհանեան պառկելու համար իր սենեակը կը քաշուէր, Ապտուլլահ մինչեւ իր մնջասենեակը ընկերանալով իրեն կը յայտարարէ որ մինչեւ որ Արշակ Բ-ի նախերգը չպատրաստէ՝ բանտարկուած պիտի մնայ այդ սենեակին մէջ, և այդ ըսելով դուռը վրայէն կը կղպէ և բանալին իր քովը կը պահէ: Չուհանեան այս եղելութիւնը կատակ կարծելով՝ այն գիշեր հանգիստ կը քնանայ. եւ միայն առաւօտուն կը հասկնայ որ եղածը կատակ մը չէ: Չուհանեան ճարահատ կը սկսի այն օրը իր քննարկին մէջ նախերգին պատրաստութիւնը: Ապտուլլահ իր ընտանիքի անդամներուն այդ օրուան համար պատուիրած էր որ թէ նախաճաշը և թէ ցորեկուան ճաշը վերի յարկի պատուհանէն կողովով մը վար իջեցնելով կերակրեն զինքը: Չուհանեանի լատկացուած այդ սենեակը՝ տանը պարտէզին կողմէն էր, և այդ ճաշը իրեն տրուած միջոցին՝ Ապտուլլահի դրացիներէն օրիորդ մը՝ Չուհանեանի այդ կերպով կերակրուիլը տեսնելով՝ այդ եղելութիւնը կ'ընթացէր կը պատմէ իրեն դրացի քանի մը օրիորդներու, որոնք մինչեւ իրիկուն արգելք կ'ըլլան այդ նախերգը վերջացնելու: Երեկոյին Ապտուլլահի տուն վերադարձին՝ Չուհանեան հագիւ այդ նախերգին կէսը աւարտած էր. երեկոյեան ճաշն ալ այդ կերպով կը տրուի. վերջապէս ճարահատ Չուհանեան այդ գիշեր մինչեւ արշալոյս աշխատելով կը վերջացնէ: Առտուն կանուխ, Ապտուլլահ կ'ուզէ դաշնամուրի վրայ իմանալ. Չուհանեան ներսէն կը պոռայ, կը կանչէ «Դուրը բաց. աւարտեցի. եթէ չես հաւատար եկուր տես. » - «Ո՛չ, - կը պատասխանէ Ապտուլլահ, - մուտքէն որ իմանամ. » Տանը մէջ բոլորը անկողիններէն ելած էին այդ աղմուկին պատճառաւ. վերջապէս Չուհանեան նախերգը կը մուտքէն և Ապտուլլահ դուռը կը բանայ և այդպէս Չուհանեան կը յաջողի Ապտուլլահի ձեռքէն օձիքը ազատելու»⁽⁴⁾:

Բեմադրուած է արդեօք «Արշակ Բ.»-ը: Մասնագէտներուն մեծ մասը կը հերքեն զայն: Սակայն կը գտնուի քանի մը տեղեկութիւն՝ զոր հարկ է անդրադառնալ:

Թրքական թատրոնի պատմաբան Ատոլֆ Թալասո կը նշէ՝ թէ Չուհանեանի «առաջին գործը եղաւ «Արշակ Բ.» օփերա չորս արարածով, որ Նաումի թատրոնին մէջ խաղացուեցաւ երեւելի արուեստագէտներով»⁽⁵⁾: Նոյն տեղեկութիւնը քանի մը տարի ետք կը կրկնէ նաեւ Օարասանը⁽⁶⁾:

Ուշադրութեամբ համեմատելով Թալասոյի և Օարասանի շարադրանքները, դժուար չէ եզրակացնել՝ թէ Չուհանեանին վերաբերող ամբողջ հատուածը Օարասան ուղղակիօրէն

օգտուած է Թալասոյի երկու յօդուածներէն՝ որոնք թարգմանաբար տպագրուած են «Անահիտ»-ին մէջ, Ա. Չօպանեանի որոշ ուղղումներով: Միեւնոյն տեղեկութիւնները՝ Չօպանեանի սրբագրութիւններով հանդերձ, միեւնոյն նախադասութիւնները՝ կերպարանափոխուած, միեւնոյն բառերը⁽⁷⁾: Ուրեմն, Օարասան դուրս կը մնայ մեր դիտարկումի տեսադաշտէն:

Նշան Պէշիկթաշլեան, Չուհանեանին մոտիկուած ծառայուն յօդուածաշարին մէջ, կը մէջբերէ Ս. Քէսէնեանին յուշերը, ըստ որում «Արշակ Բ.» օփերան, 1869ին վերջերը, առաջին անգամ ներկայացուեցաւ, Բերա, Նաումի թատրոնին մէջ, իտալական օփերայի խումբին կողմէ, հոն քաղմութեան մը ներկայութեան: Այնտեղ էին Արեւելեան Թատրոնի մասնախումբը և զրեթէ բոլոր հայ դերասանները: Այդ ներկայացման համար իտալական խումբը մեծ ծախսեր ըրած էր: Խաղը երեք անգամ ներկայացուելով հագիւ հազ կրցան ծախսերը զոցել: Վերջին ներկայացման հասոյթին կէսը Չուհանեանին լատկացուեցաւ, իբր հեղինակի իրաւունք: Այդ ներկայացումը «Արշակ Բ.»-ի վերջին քեմադրութիւնը եղաւ»⁽⁸⁾: Յուշերուն այս հատուածը՝ ինչպէս կը նկատէ Գ. Ստեփանեան, անհասկնալի պատճառով, չկայ Երեւանի դիւանին մէջ գտնուող Քէսէնեանի անտիպ յուշերուն մէջ⁽⁹⁾:

Արդ, «Արշակ Բ.»-ի քեմադրութեան մասին ունիք օփերայի ստեղծագործումէն երեսուն տարի հեռաւորութիւն ունեցող երկու վկայութիւն՝ Ա. Թալասո եւ Ս. Քէսէնեան (վերջինը երկրորդական աղբիւրէ), որոնք իբր վաւերական փաստեր ընդունիլ տակաւին կանուխ է⁽¹⁰⁾:

Կայ քանի մը տեղեկութիւն՝ «Արշակ Բ.»-ի հատուածական կատարումներու մասին: Յովհաննէս Աճէմեան կը գրէ՝ «1870էն առաջ Տիգրան Չուհանեանի մեծ մուսափաղի, այս է Օլիմփայի, նշանաւոր մասունքն երգուել էին լուսահոգի Պալեան Յակոբ պէյի ապարանքը, մեծամուն Ամիրայիս ծախիւք և ի ձեռն Նաումեան թատրոնի քաջ գուսանաց. որոտաճալն ծափահարութեամբք ընդունուել էր հայ երաժշտապետի այս հոյակապ երկասիրութիւնը. բայց հեղինակին սիրտը շարժեցին մանաւանդ իտալացի գուսանաց ուրախակցութիւնք և զովեւտք, որք իրեն վարպետ (maestro) անունը կու տային»⁽¹¹⁾: Նկատենք, որ այս յօդուածը տպագրուած է Չուհանեանի կենդանութեան և գրուած իր օփերաներուն առաջին թեմորին կողմէ:

1872 թուականին, Թիֆլիսի «Մշակ»-ը գերմաներէն թերթէ մը քաղելով, թարգմանաբար կը հրատարակէ հետեւեալ լուրը. «Kolnische Zeitung մեծ քաղաքական լրագրում կարդում ենք, որ Կ. Պոլսումը մի հարուստ հայի Տիրան քէյի տանը, նորերումս պ. Տիգրան

Չուխաբեանից հեղինակած «Արշակ Բ.» հայոց օպերայի հատուածները ներկայացրին: Հեղինակը կամենում է Վիեննայի գալու աշխարհահանդէսին ներկայացնել իր գրութեանը: Նիւթը հայոց պատմութիւնից է առնուած և հերոսը Արշակ Բ-ը 369 թուին, իր զօրապետներից թողած, Օսպուրի հրամանով կորացուցաւ և սպանուեցաւ: Օպերայի երաժշտութիւնը հայրենացի եղանակներին սեփական, հեղինակը կարողացել է երոպական համարձակ ձեւով մշակել»⁽¹²⁾:

Այս երկու տեղեկութիւնները՝ իբրեւ ժամանակակից աղբիւրներ, վստահութիւն կը ներշնչեն:

Գալով Վիեննային, Տիգրան Գալեմեան կը պատմէ՝ թէ 1873-ին միասին կը մեկնին այնտեղ՝ ուր Չուխաբեան «հանդիպեցաւ չկամութիւններու և փնտոց Պոլիսը: Մեր գրպաններուն դրամը չհատած՝ դարձանք Պոլիս»⁽¹³⁾: Ուրեմն, *Kolnische Zeitung* լրագիրին հաղորդածը Վիեննայի մասին՝ ճիշտ է, որ սակայն, կը պատկերէ անյաշդողութեամբ:

Երրորդ վկայութիւն մը՝ դարձեալ կապուած Թալատիին հետ, կը հաղորդէ՝ թէ օփերայէն բազմաթիւ հատուածներ «Վիեննայի և Նաբոլիի մեծ մուսականադէսներու մէջ զարնուեցան եւ հայ երգահանին անունը շուտով տարածեցին»⁽¹⁴⁾: Ո՞րքան ճիշտ է արդեօք այս տեղեկութիւնը:

Եթէ «Արշակ Բ.» օփերան՝ կատարողական հնարարութիւններու բացակայութեան և քաղաքական անբարենպաստ պայմաններուն պատճառով, հեղինակի կենդանութեան հատուածաբար սակաւաթիւ անգամներ կատարուած է, մուսականութիւնի նախընտրութեամբ, ընդհակառակը, բազմիցս մեկնաբանուած է Պոլսոյ, Ջմիւռնիոյ, Փարիզի, Գահիրէի մէջ և այլուր, ամենուրեք գտնելով չեքս ընդունելութիւն:

Այսպէս, 1869 Հոկտեմբերին, Պոլսոյ Նաումի թատրոնին մէջ զայն կը մեկնաբանէ սեմֆոնիք մուսականութեամբ՝ ֆրանսացի երաժիշտ Հենրի Բաթտրնի ղեկավարութեամբ⁽¹⁵⁾: Հաւանաբար, այս կատարումն է՝ զոր ունկնդրած է Միմաս Չերազ⁽¹⁶⁾:

Ս. Բեւեմեան կը գշէ՝ թէ «Արշակ Բ.ի օփերային նախերգը շատ մը պատմութիւններ ունի: Արշակ Բ. օփերային նախերգը շատերու ծանօթ է. նամանաւանդ 1869-ին Օրթագիւղ Յակոբ պէյ Պալեանի ապարանքին մէջ մէկ մուսականադէսին՝ իտալացի քուարթետի մը կողմէ՝ առաջնորդութեամբ Տիգրան Չուխաբեանի մուսականի ի վեր: Բացի պալատականներէն՝ հարիւր աւելի Բերայէն, Օրթագիւղէն բարձր դասու պատկանող ընտանիքներ հրաւիրուած էին այդ մուսականադէսին»⁽¹⁷⁾:

1882-ին, Պոլսոյ Վերտի թատրոնին մէջ,

Ամերիկայի դեսպանին հովանաւորութեամբ «Մամուլ» երգիծաբերութիւն ի նպաստ տրուած ներկայացումին ընթացքին, Ս. Դաւթեան առիթ կ'ունենայ Չուխաբեանի ղեկավարութեամբ ունկնդրելու օփերային նախերգանքը⁽¹⁸⁾:

Ութսունական թուականներուն (ստոյգ տարեթիւր չէ մշուած) «իտալացի Ռիչի անուն քաջ երաժիշտը, որ մեծապէս կը լարգէ Տիգրան Չուխաբեանի տաղանդը, իր տուած մի մուսականադէսի մէջ, մուսգել տուաւ գնոյն նախերգ՝ յիսունի չափ իտալացի և գերման մուսականութեան ի մեծ հիացումն երոպացի ունկնդրաց, որք կրկնել տուին զայն»⁽¹⁹⁾:

1889 Մայիս 7-ին, Թեթոնիայի սրահին մէջ, «Քնար» երաժշտական ընկերութեան մասնակցութեամբ դարձեալ կը հնչէ նախերգանքը: «Մէլերայէրի *Տիգրայի* ճարտարաբիւս նախերգին քով Չուխաբեանի *Արշակ Բ.ի* նախերգն (Ոլիմպիա) չնսեմացաւ, - բերկրութեամբ կը գրէ «Արեւելք»-ի թղթակիցը, - ընդհակառակն իբրեւ արեւելեան խանդավառ երեսակայութեան հրաշագեղ ծնունդ՝ դիտեց յափշտակեց զամենքն, երբ *Քնարի* մուսականութեամբ թարգմանեց երաժշտական այդ պերճ բերթուածն, ու կեցցէներու ծափածայն գոռիւնք թնդացուցին սրահն»⁽²⁰⁾:

1892 Յունուարին, Փարիզի Սբլենտիտ-Թատրոնին մէջ, Չուխաբեան առիթ կ'ունենայ հնչեցնելու նախերգանքը՝ «որ մեծապէս գնահատուեց է»⁽²¹⁾:

1896 Մարտ 31-ին, Պոլսոյ Քոնքորտիա թատրարահին մէջ, թատերական-երաժշտական ներկայացումին ընթացքին, երաժշտահանի ճպոտին տակ մուսականութեամբ կը կատարէ զայն⁽²²⁾:

1896 Մայիս 25-ին, Ջմիւռնիոյ Սբորթինկ-Բիւս թատրոնին մէջ, տեղւոյն մուսականութեամբ Չուխաբեանի ղեկավարութեամբ կը մեկնաբանէ նախերգանքը, որ «որքան երկար՝ մոյմբան ճարտար էր ու ախորժելի»⁽²³⁾:

1897 Յունուար 12-ին, Ջմիւռնիոյ Ս. Հոփսիսեան վարժարանին մէջ, զայն քառաձեռն դաշնակով կը մուսգեն օր. Մալվինա Բեօլէյեան և պր. Տ. Տէտէյեան: «Սոյն ճարտարարուեստ կտորն, արդէն շատերուն ծանօթ, այս անգամ եւս իբրեւ հայ արուեստագիտին բեղմնաւոր տաղանդին ծնունդն, զամենքն հիացուց»⁽²⁴⁾, կը գրէ հիացող թղթակից մը:

Այնուհետեւ, յետ մահու, 1905 Մայիս 6-ին, Գահիրէի Էզպէքիէ թատրոնին մէջ, Յ. Սիմանեանին կազմակերպած «մուսականադէսի առաջին մասը վերջացաւ Չուխաբեանի «Օլիմպիա» (Արշակ Բ. ողբերգ.) Օփերայի տպաւորիչ նախերգանքով, որ Պ. Սիմանեան յարմարացուցած է երկու ձեռքով դաշնակի և

փոքրիկ երաժշտական խմբով նուագելու համար»⁽²⁵⁾:

1906 Սեպտեմբեր 25-ին, Մաքրագիւղի թատրոնին մէջ «Սինանեան նուագախումբն ամէց Տիգրան Չոհանեանի Օլիմպիայի այնքան դժուարին նախերգը (ouverture) որ բուն ծափերով վերջացաւ»⁽²⁶⁾:

1917 Սեպտեմբեր 2-ին, Գ. Եաղուպեանի ղեկավարութեամբ ան կը հնչէ Փարիզի Քոնսերտուօի մէջ⁽²⁷⁾:

Նախերգանքը՝ դաշնակի փոխադրութեամբ, երկիցս արժանացած է նաեւ հրատարակութեան: Նախ, Չոհանեան քառաձեռն դաշնակի փոխադրելով՝ զայն կը յանձնէ տպագրութեան: Ապա, երաժշտահանին վաղահաս մահէն ետք, իր աշակերտներէն երկու նուիրեալ երաժիշտներ՝ Յ. Սինանեան և Ս. Քէսեանեան, կ'որոշեն մահարձան մը կանգնեցնել սիրելի ուսուցիչի դամբարանին վրայ: Այս նպատակով, քառաձեռն դաշնակի համար տպագրուած նախերգանքը Սինանեան կը վերածէ երկձեռն դաշնակի և 1902 թուականին ինք և Քէսեանեան իրենց անձնական ծախքով կը հրատարակեն անկէ շուրջ 700 օրինակ, որուն վաճառքէն ստացուելիք հասոյթը կը մտադրեն յատկացնել մահարձանի ծախսերուն: Թէեւ վաճառքը կ'ընթացայ դանդաղ, սակայն մեր անխոնջ երաժիշտները ի վերջոյ կը հասնին իրենց նպատակին և ստացած հասոյթով Զմիւռնիոյ գերեզմանատան մէջ կը կանգնեցնեն Չոհանեանի կիսնադրին⁽²⁸⁾:

1940-ական թուականներուն, Խորհրդային Հայաստանի մէջ արդէն ապաստան գտած ըլլալով «Արշակ Բ.»-ի ձեռագիր նուագագրութիւնը (full score) գաղափար կը ծագի քննադրելու զայն: Սակայն, ըստ քննադրութեան հեղինակներուն, թէ՛ լիպրէթթոյին և թէ՛ երաժշտութեան մէջ կը գտնուէին քաղմաթիւ թերութիւններ՝ որոնք սրբագրելու միտումով կը ձեռնարկեն օփերային ամբողջական վերամշակումին: Ա. Գուլակեան կը գրէ թոյրովին նոր լիպրէթթօ մը, իսկ Ա. Ծահվերդեան և Լ. Խոջաւէյնաթեան կը խմբագրեն երաժշտութիւնը: Խօսքը տանք հեղինակներէն մէկուն: Ա. Ծահվերդեան լիպրէթթոյին մասին կը գրէ՝ թէ «դրամատուրգ Ա. Գուլակեանին յանձնարարուեց մշակել նոր լիբրետօ, որը համապատասխանէր պատմական ճշմարտութեանը և «մեծ» օպերայի տրադիցիաներին ու, առաջին հերթին, Չոհանեանի երաժշտութեան ոճին համաձայն՝ յազեցուած լինէր գործողութիւններով և քննական գրաւիչ էֆեկտներով»⁽²⁹⁾:

Երաժշտական աշխատանքները այսպէս կը նկարագրէ Ծահվերդեան. «Ստեղծագործութեան սիւժետային, դրամատիկ և հոգեբանական հարստացումը նոր լիբրետոյում առաջ

քաշեց երաժշտութեան համապատասխան խմբագրման և վերամշակման հարցը: Անհրաժեշտ էր հրաժարուել հին ռեչիտատիւներից՝ նրանք փոխարինելով ստեղծագործութեան դինամիկ կառուցուածքին համապատասխանող նոր ռեչիտատիւներով: Միւս կողմից, թելտել համարեայ ամբողջ պարտիտուրան, առանց ռեչիտատիւների, պահպանուեց (գործողութեան նոր պլանաւորմամբ անխուսափելիօրէն թելադրուած միջոցի որոշ վերադասաւորումով), սակայն առանձին էպիզոդները պահանջեցին խմբագրական վերանայում և զարգացում՝ հերոսական տարրն ուժեղացնելու նպատակով: Կարիք եղաւ մտցնել մի շարք նոր երաժշտական էպիզոդներ, և, վերջապէս, անհրաժեշտութիւն զգացուեց նորից գործիքաւորել ամբողջ օպերայի երաժշտութիւնը: Ինչպէս հեղինակային հիմնական տեքստի սրբագրման, այնպէս էլ նոր կտորների մշակման մէջ թատրոնը ձգտել է խմբագրով պահպանել ինքնագրի հարստութիւնները և հասնել ամբողջ ստեղծագործութեան ոճային լիակատար միասնութեանը»⁽³⁰⁾:

Անհրաժեշտ կը նկատենք այստեղ որոշ լուսաբանութիւններ կատարել: Համեմատելով Հայաստանի տարբերակը և Չոհանեանին ինքնագիր նուագագրութիւնը, կը նկատենք՝ որ ոչ միայն թոյր ասերգները (ռեչիթաթիւները) նորովի յորինուած են, այլ կատարուած են մեծ կրճատումներ, տեսարաններու կամայական վերադասաւորումներ, ոչ ասերգային մասերու երաժշտական խոր փոփոխութիւններ: Բազմաթիւ տեսարաններու նուագակցութիւնը ոչ թէ վերագործիքաւորուած է, այլ նորովի յորինուած. նոր խմբագիրներուն չքաւարելով Չոհանեանի նորը, թափանցիկ նուագակցութիւնը՝ ձգտած են ռուսական դպրոցին բնորոշ մեծակերտութեան, հերոսականութեան: Նոյնիսկ միջամտած են դաշնակութեան (հարմոնիներուն), երգիչներու մեղեդիական գիծին մէջ: Թէրգեան-Չոհանեան քննադիրը կը բովանդակէ ինն գլխաւոր դերակատար՝ Արշակ (պարիթոն), Ոլոմպիա (սոփրանօ), Փառանձեմ (սոփրանօ), Վաղինակ (թենոր), Գնէլ (թենոր), Ներսէս մեծն (պաս), Վարդան (պարիթոն) և Պոլիքսեն (մեծօ-սոփրանօ): Հայաստանի տարբերակն այսպէս է՝ Արշակ (պարիթոն), Օլիմպիա (սոփրանօ), Փառանձեմ (մեծօ-սոփրանօ), Տիրիթ (թենոր), Վասակ Մամիկոնեան (պաս), Սպանդարատ (պարիթոն), Ներսէս (պաս), Դրաստամատ (թենոր) և այլ փոքր դերեր: Այսինքն, բացի Արշակէն, Օլիմպիայէն և Ներսէսէն, մնացած հերոսներուն կամ ձայնատեսակն է փոխուած (Փառանձեմ), կամ դերը ամբողջութեամբ: Այսօր թոյրին ծանօթ Օլիմպիայի «կանցոն»-ը՝ Չոհանեանի քննադրին մէջ եղած Վաղինակի (թենոր) արիան է: Արշակի «արիոգո»-ն չգտանք ինքնագրին

մէջ: Ո՞րքէ մօտը գործած է նոր խմբագրութեան մէջ: Երգչային դերամասերը խիստ խճողուած են բառերով՝ որոնք կը խախտեն մեղեդիներուն երգայնութիւնը և անյարմար կը դարձնեն երգը: Ի՞նչ կարիք կայ լիպրէթթօն յարմարցնել պատմական ճշմարտութեան: Թ. Թէրզեանին համար պատմական կողմը յետնախորը մըն էր հիւսելու վիպապաշտական դպրոցին բնորոշ լիպրէթթօ մը՝ ուր սէրն ու մահը առաջնային ճշմանկութիւն ունէին: Անկարելի է արդէն յօրինուած մեծածաւալ օփերայի մը երաժշտութեան պատշաճեցնել նոր գրական բնագիր մը: Երաժշտութեան պատմութիւնը մեծապէս չի յիշատակեր:

Թէրզեանի լիպրէթթօյին մասին թող թատերագետներն ու բանասէրները կարծիք յայտնեն: Երաժշտական առումով կը հաստատենք, որ Չուֆանեանի մուսագործութիւնը գեղարուեստական թէ արհեստավարժական (թեքնիքական) տեսանկիւնէն անձեռնմխելի է, գրուած մասնագիտացուած բարձր մակարդակով: Կայ թէ՛ խոր քննարկանութիւն և թէ՛ սուր տոմարթիզմ: Գործիքաւորումը՝ վարպետութեամբ կատարուած, ասերգները՝ տրամաբանուած ու մպատակային, երգչային հմտադասութիւնը՝ բնական ու յարմար, երաժշտութիւնը՝ համահմէշին լիպրէթթօյին թատերագրական (տրամաթիւրծիք) բովանդակութեան:

«Արշակ Բ.»-ը, այսպէս այլափոխուած, կը բեմադրուի 1945 Նոյեմբեր 17-ին, Երեւանի «Սպենդիարեան» Օփերայի և Պալէի Թատրոնին մէջ: Դերակատարներն էին՝ Ծ. Տալեան (Արշակ), Հ. Դանիէլեան (Օլիմպիա), Տ. Սազանդարեան (Փառանձեմ), Ա. Պետրոսեան (Տիրիթ), Կ. Մարկոսեան (Վասակ), Վ. Գրիգորեան (Սպանդարտ), Ի. Գրեկով (Ներսէս), Գ. Բաղդասարեան (Դրաստամատ): Երաժշտական ղեկավարն էր Մ. Թաւրիզեան, բեմավարը՝ Ա. Գուլակեան, մկարիչը՝ Պ. Անանեան, պարուսոյցը՝ Ի. Արքատովի⁽³⁰⁾: Այս խմբագրութեամբ օփերան կը շարունակուի բեմադրուիլ մինչև այսօր, շրջագայելով Մոսկուա, Լենինկրատ, Թիֆլիս, Սոչի, Միացեալ Նահանգներ:

1969-ին, Երեւանի մէջ տպագրութեան կը յանձնուի «Արշակ Բ.»-էն հատուածներ⁽³²⁾: Չայն կազմողները որոշ չափով տեղեակ եղած են Հայաստանի մէջ կատարուած փոփոխութիւններուն մասին: Այս առիթով, Կ. Մարկոսեան իրաւացիօրէն կը մկատէ՝ թէ գրական «տեքստը երաժշտական չէ, երգելու համար անյարմար: Այնպիսի տպաւորութիւն է ստացուում, թէ տեքստը երաժշտութեանը յարմարեցնելու փոխարէն արուած է հակառակը, և դրանից մեղեդին բազմիցս ենթարկուել է կամայական փոփոխութիւնների: Էլ չենք խօսում այն մասին, որ աչ ու ձայն հանդիպում են սխալ շեշտերի»⁽³³⁾: Հետեւաբար, այս ժողովածուին համար Պարոյր Միքայէլեան կը

գրէ նոր բառեր՝ հիմնուելով Գուլակեանի տարբերակին վրայ և ոչ թէ բնագիրին: Միքայէլեանին տարբերակը, այնուամենայնիւ, երգչային առաւելութիւններ ունի Գուլակեանէն: Գալով երաժշտութեան, «ժողովածուն կազմելիս որոշուեց հատուածները վերցնել օպերային թատրոնի տարբերակից, քանի որ սա լայն ժողովրդականութիւն է վայելում: Միաժամանակ խմբագրական լուրջ աշխատանքով վերականգնուել է հեղինակի բնագիրը»⁽³⁴⁾: Ընդէն է, մուսագրութեան մէջ մկատելի տարբերութիւններ կան Երեւանի օփերային մէջ գործածուող տարբերակէն, բայց շատ հեռու են Չուֆանեանի բնագիրէն:

Այս ժողովածուէն երեք երգ մոյնութեամբ կը վերատպուի 1975-ին, Երեւանի մէջ լոյս տեսած հայկական օփերաներու ժողովածուի մը մէջ⁽³⁵⁾:

1976-ին, Մոսկուայի մէջ կը հրատարակուի մոյնպէս երեւանեան տարբերակի առաջին արարին մախանուագն ու երգչախումբի տեսարանը՝ ռուսերէն բառերով, որ չկար մախորդ ժողովածուներուն մէջ⁽³⁶⁾:

1982-ին կը ձայնագրուի և 1985-ին Խորհրդային Միութեան «Մելոտիա» սկաւռակներու ընկերութիւնը կը հրապարակէ «Արշակ Բ.»-ը, ուր, բնականաբար, պահպանուած է 1945-ի խմբագրութիւնը: Դերակատարներն են՝ Մ. Երկաթ (Արշակ), Գ. Գասպարեան (Օլիմպիա), Գ. Գալաչեան (Փառանձեմ), Տ. Լեոնեան (Տիրիթ), Ի. Բաբուրեան (Սպանդարտ), Ն. Յովհաննէսեան (Ներսէս), Մ. Դաւթեան (Դրաստամատ), Վ. Յարութիւնեան (Վասակ): Երաժշտական ղեկավար՝ Ա. Քաթանեան: 2՝ ուշանար մաել անոր շարժանկարի մկարահանումը:

Հեղինակային մուսագրութեան մէջ բացակայելով մախերգանքը, ան անյայտ մնաց խորհրդահայ երաժշտագետներուն⁽³⁷⁾: Երեւանի Չուֆանեանի դիւանին մէջ կարողացանք ի մի բերել այդ մախերգանքին բեկորները և կազմել ամբողջական մուսագրութիւնը, որուն մոխրուած յօդուածաշար մը հրատարակեցինք Գահիրէի «Արեւ» օրաթերթին մէջ⁽³⁸⁾, և զայն դաշմակի փոխադրելով մուսագեցինք Գահիրէի Կոկանեան Սրահին մէջ, 1992 Ապրիլ 9-ին⁽³⁹⁾:

Այսօր, արդէն անհրաժեշտութիւն դարձած է վերականգնել ու բեմադրել իսկական Չուֆանեանը: Հիմնական դժուարութիւնը հոգեբանական կողմն է: Աւելի քան յիսուն տարի է՝ որ հասարակութեան լսողութեան մէջ արմատաւորուած է այլափոխուած տարբերակը: Ժամանակ պէտք պիտի ըլլայ ընդունելու հարազատ բնագիրը:

ՀԱՅԿ ԱՒԱԳԵԱՆ

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1- Տե՛ս Նուպար Յ. Ալիքսանեան, Տիգրան Չոխանեան, իր կենքն ու արուեստը, Թեղիկ, «Ամէնում Տարեցոյցը», Վեներտիկ, 1926, էջ 454:

2- Գ. խ. Ստեփանեան, «Արշակ Բ.» օպերայի ստեղծագործական պատմութեան մի քանի հարցեր, «Լրաբեր հասարակական գիտութիւններ», Երեւան, Օգոստոս 1972, էջ 20:

3- Նուպար Յ. Ալիքսանեան, մշ. յօդ. էջ 455:

4- Սմբատ Բէտեան, Յուշեր արեւմտահայ թատրոնի պատմութիւնից (ամփոփ), Երեւանի «Չարեան» Գրականութեան և Արուեստի Թանգարան, Սմբատ Բէտեանի դիւան, թիւ 1, էջ 104-105:

5- Հայերը թուրք թատրոնին մէջ, «Ամահիտ», համդէս ամսեայ, Փարիզ, Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր 1899, թիւ 1-2, էջ 30:

6- Տե՛ս Ծարասան, Թրքահայ բեմ և իր գործիչները (1850-1908), Կ. Պոլիս, 1914, էջ 48:

7- Հմմտ. Ծարասանի մշ. աշխ. էջ 48-49, Ա. Թալաւոյի երկու յօդուածներուն հետ՝ Հայերը թուրք թատրոնին մէջ, մոյն տեղը, էջ 30-31 և Թրքական ժամանակակից թատրոնը, «Ամահիտ», Փարիզ, Յունուար 1905, թիւ 1, էջ 19-20:

8- Ն. Պէշկիթաշեան, Տիգրան Չոխանեան, «Ակօս», ամսագիր, Պէյրութ, Յունուար 1955, թիւ 1 (72), էջ 53:

9- Տե՛ս Գ. Ստեփանեան, մշ. յօդ. էջ 21:

10- Գառնիկ Ստեփանեան յիշեալ յօդուածին մէջ կը մէջբերէ Միմաս Չերազի գրութիւնը՝ տպագրուած «Երկրագունդ»-ին մէջ, 1870 թուականին, ուր կը կարդանք հետեւեալը. «Գիշեր մը, այն գիշերը, ուր պ. Թ. Թերզեանի «Արշակ Բ.»-ին ներածութիւնը կը նուագուէր, Կայսերական թատրոնին առջեւէն կ'անցնէի շուտաքայլ: Մի հետաքրքրութիւնով, զոր դիպին է բացատրել, ուզեցի ականջ դնել մի հայ տաղանդի հրաշակերտին, պ. Տ. Չոխանեանի նուագերգութիւնին: Ներս մտայ ուրեմն և մի քանի մոգիչ խաղեր լսեցի իսկոյն, մոլորեալ նուագներ, որք թատրէն դուրս սպրդած՝ կը թափառէին, կարծես անտարբեր խումբը հնչելու համար...: Այդ նուագները այնչափ ախորժ էին, որչափ անցորդին ախորժ է շուշանի մելամաղձիկ բոլորը, որ հեռին կը ծաւալի թեթեւասոյր և եթերը կը խնկէ շուրջանակի: Բաւ էր, ուրիշ շարունակեցի. ալ երեսակայութեանս մէջ կրնայի շինել ներածութեան միւս մասերը, որպէս հնագէտը՝ մի աւեր շէնքի բեկորները տեսնելով՝ կ'ամբողջացնէ զայն իր մտքին հաշիւներովը: Կրնայի երեսակայել մի հայի յաղթանակը Ապոլոնի հանրապետութեան մէջ»: Այնուհետեւ, Չերազ կը գրէ Չոխանեանի երաժշտութեան իր վրայ թողած ազդեցութեան մասին. մշտնջող անոր փափկացնող ներդաշնակութիւնը, հոգիները զտելու և մաքրելու ուժը, և

զայն գերադասելով Ռուսիանի «Օթէլլո»-լէն:

Այստեղ, Չերազ ակնյայտօրէն կը խօսի միայն նախերգանքին մասին: Ըստ Գ. Ստեփանեանին, Չերազին ծանօթ պէտք է ըլլար օփերային ամբողջ երաժշտութիւնը, «այլապէս Չոխանեանին չէր գնահատի օպերային արուեստում ունեցած վարագոյտեան քայլերի համար, չէր համեմատի Ռուսիանի հետ»: Սակայն, նկատի պէտք է ունենալ՝ որ Մ. Չերազ այս տողերը գրած ժամանակ ընդամէնը տասնութ տարեկան էր: Գրութեան ոճը գիտական չէ և մեր կարծիքով, վերջին նկարագրութիւնները իր բոցավառ երեսակայութեան արդիւնքն են: Նախերգանքի հնչիւններուն հմայքին տակ, տասնութամեայ պատանին՝ իր երեսակայութեան մէջ հիւսած է ամբողջ օփերային անձնական տպատրոնութիւնը: Նաեւ, հնագէտի հետ համեմատութիւնը ցոյց կու տայ՝ թէ Չերազ լոկ նախերգանքը լսելով և առանց տեղեակ ըլլալու մնացած մասերուն, իր միտքին մէջ վերականգնած է ողջ օփերան, ինչպէս հնագէտը աւերակներու հիման վրայ պիտի վերականգնէր ամբողջ շէնքը:

Երկրորդ կէտը՝ որում վրայ կը հիմնուի Ստեփանեան, այն է՝ որ Մ. Չերազ ժամանակի առումով չէր հասներ փողոցին մէջ լսել նախերգանքին մէկ մասը, որմէ հմայուելով մտնել թատրոն, դիւթով Չոխանեանի տաղանդով և անապարելու պատճառով թողուլ ու հեռանալ թատրոնէն: «Արդ, «Արշակ Բ.»-ի նախերգանքը հազիւ 3-4 րոպէ է տեւում: Չերազի նկարագրածը ինչպէս տեղադրել այնքան սեղմ ժամանակի մէջ», կը գրէ Ստեփանեան: Ըշտում մը: Ստեփանեան նկատի ունի Երեւանի օփերային մէջ ներկայացուող «Արշակ Բ.»-ի ոչ ինքնագիր նախանուագը՝ որ իրօք 3-4 վայրկեան կը տեւէ: Երեւանի բեմադրութեան միջեւ այսօր անձնաձօք է բուն նախերգանքը, որում տեւողութիւնն է 9-10 վայրկեան՝ բաւարար կատարելու այդ բոլոր գործողութիւնները:

Ստեփանեանին երրորդ փաստարկումը «նուագերգութիւն» բառն է՝ զոր կը մեկնաբանէ իբրեւ օփերա: Չերազ՝ ինչպէս կը լուծէ ամբողջ յօդուածին ոճը, պարզապէս ցանկացած է պատկերաւոր բառ մը օգտագործել՝ ոչ անպայմանօրէն օփերայի իմաստով:

Մեր կարծիքով, Մ. Չերազի գրութեան մէջ ամբողջ օփերային ծանօթ ըլլալու ակնարկում չկայ:

11- Յ. Վ. Աճէմեան, Պարզ երգ և արուեստական երաժշտութիւն, «Արեւելք», օրագիր, Կ. Պոլիս, 7 /19 Յունիս 1890, թիւ 1918, էջ 3:

12- «Մշակ», շաբաթաթերթ, Թիֆլիս, 26 Հոկտեմբեր 1872, թիւ 42, էջ 4:

13- Այս տեղեկութիւնը Տ. Գալեմեան անձամբ պատմած է Ն. Պէշկիթաշեանին (տես Ն. Պէշկիթաշեան, Տիգրան Չոխանեան, «Ակօս», ամսագիր, Պէյրութ, Մարտ-Ապրիլ 1955, թիւ 3-4 (74), էջ 92):

14- Հայերը թուրք թատրոնին մէջ, մոյն տեղը, էջ 31:

15- Տե՛ս Յ. Վ. Աճեմեան, նշ. յօդ.ը: Նոյն հեղինակ, Զեմիրէ, «Արեւելք», օրագիր, 31 Յունուար / 12 Փետրուար 1891, թիւ 2114, էջ 2: Գ.Խ. Ստեփանեան, Թուրքական աղբիւրները՝ թուրք թատրոնի զարգացման գործում հայերի դերի մասին, Երեւան, 1983, էջ 42:

16- Տե՛ս ծանօթագրութիւն թիւ 10:

17- Ս. Բէտեմեան, նշ. ձեռագիրը, էջ 106:

18- Տե՛ս Թեոդիկ, «Ամենուն Տարեցոյցը», Վեներիկ, 1926, էջ 464:

19- Յ. Վ. Աճեմեան, Պարզ երգ և արուեստական երաժշտութիւն, նոյն տեղը, էջ 3: Նոյն հեղինակ, Զեմիրէ, նոյն տեղը, էջ 2-3:

20- Չոխաճեանն նուագահանդէս, «Արեւելք», օրագիր, 11 / 23 Մայիս 1889, թիւ 1605, էջ 2:

21- Երաժշտական, «Արեւելք», օրագիր, 4 Փետրուար 1892, թիւ 2408, էջ 2:

22- Ս. Բէտեմեան կը գրէ՝ թէ նախերգանքը «1895-ին Ապրիլ ամսոյն մէջ Քոնցերտիս թատրոնին մէջ իր (իմա՝ Տ. Չոխաճեանին, Հ.Ա.) նուագահանդէսին՝ 100 հոգինոց մեծ նուագախումբի մը կողմէ նուագուեցաւ» (նշ. ձեռագիրը, էջ 106): 1895-ը ձեռագրական վրիպակ մը ըլլալու է, քանի որ Չոխաճեան «Քոնցերտիս»-ին մէջ՝ երկար բացակայութենէ ետք, երկու յաջող ելոյթներ կ'ունենայ 1896 թուականին: Մէկը՝ 10/22 Մարտին (տե՛ս Թատերական ներկայացում, «Արեւելք», օրագիր, 6 / 18 Մարտ 1896, թիւ 3618, էջ 3: Երեկոյան ներկայացումը, «Արեւելք», 11/23 Մարտ 1896, թիւ 3622, էջ 3), միւսը՝ Մարտ 31 / Ապրիլ 12-ին (տե՛ս Թատերական ներկայացում, «Արեւելք», օրագիր, 29 Մարտ / 10 Ապրիլ 1896, թիւ 3635, էջ 3: Երուանդ, Բեմական արձագանգ, «Արեւելք», 2 / 14 Ապրիլ 1896, թիւ 3638, էջ 1): Ըստ Բէտեմեանին յիշատակած ամսաթիւին՝ (Ապրիլ), խօսքը երկրորդին մասին պէտք է ըլլայ: Մասնուրջ նշած չէ կատարուած ստեղծագործութիւնները, որով Բէտեմեանին հաղորդածը լրացուցիչ կարեւոր տեղեկութիւն մըն է: Սակայն Բէտեմեան կը գրէ նաեւ՝ որ նախերգանքը հարիւր հոգինոց նուագախումբի մը կողմէ կը նուագուի, որ զարմանալի է 90-ական թուականներու պոլսահայութեան համար: «Արեւելք» կը նշէ լոկ քսանետոյ երաժիշտներէ բաղկացած նուագախումբ մը (տե՛ս Թատերական ներկայացում, «Արեւելք», 29 Մարտ / 10 Ապրիլ 1896, թիւ 3635, էջ 3)՝ որ կը թոյլ տրամաբանական ըլլայ:

23- Մ.Ն., Չոխաճեանն նուագահանդէս, «Արեւելեան մամուլ», կիսամսեայ, Չմիտմիա, 1 Յունիս 1896, թիւ 11, էջ 346:

24- Թատերախառն նուագահանդէս ի նպաստ որբանոցի, «Արեւելեան մամուլ», Չմիտմիա, 1 Փետրուար 1897, թիւ 3, էջ 103:

25- Ս. Մ. Մոցիկեան, Պ. Սինանեանի նուագահանդէսը, «Լուսաբեր», լրագիր, Գահիրէ, 11 Մայիս 1905, թիւ 65, էջ 1:

26- Թատերախառն նուագահանդէս Մնակեան-Սինանեան խումբերուն կողմէ, «Բիւզանդիոն», հալաթերթ ամենօրեայ, Կ. Պոլիս, 26 Սեպտեմբեր / 9 Հոկտեմբեր 1906, թիւ 3060, էջ 3:

27- Նուար Յ. Ալիքսանեան, Գեորգ Եաղուպեան, Թեոդիկ, «Ամենուն Տարեցոյցը», Փարիզ, 1929, էջ 430:

28- Տե՛ս օրինակ, Արամ Անտոնեան, Չոխաճեանի մահարձանը, «Արեւելք», օրագիր, 30 Հոկտեմբեր / 12 Նոյեմբեր 1904, թիւ 5710, էջ 1: Յ. Սինանեան, Տիգրան Չոխաճեան (անձնական յիշատակներ), «Մանգումէի էֆքեար», Կ. Պոլիս, 20 Յունուար 1907, թիւ 1714, էջ 1:

29- Ալեքսանդր Ծափկերդեան, Հայ երաժշտութեան պատմութեան ակնարկներ, XIX-XX դդ. (Միջնուկտական շրջան), Երեւան, 1959, էջ 301:

30- Անդ, էջ 302:

31- Տե՛ս Բ. Յարութիւնեան, Սովետահայ թատրոնի տարեգրութիւն, գիրք երկրորդ (1941-1960), Երեւան, 1969, էջ 186:

32- Տիգրան Չոխաճեան, Արշակ երկրորդ, օպերա, հատուածներ, կլաիր, կազմեցին և խմբագրեցին՝ Կարլոս Մարկոսեան, Լեւոն Աստուածատրեան, Երեւան, 1969:

33- Անդ, էջ 3:

34- Անդ, էջ 3:

35- Ընտիր արիւմներ երգեր հայկական օպերաներից դաշնամուրի նուագակցութեամբ, կազմող՝ Թ. Կ. Ծափազարեան, Կ. Հ. Մարկոսեան, Երեւան, 1975, էջ 3-16:

36- Хоры армянских композиторов, составитель И. Бабаевский, Москва, 1976, с. 28-48.

37- Տե՛ս Նիկողոս Թափմիզեան, Չոխաճեանը՝ լայոնի և անլայոն զաններով, «Սովետական Արուեստ», ամսագիր, Երեւան, թիւ 12, 1987, էջ 22:

38- Տե՛ս մեր յօդ.ը, «Արշակ Բ.» օպերայի նախերգանքը, «Արեւ», օրաթերթ, Գահիրէ, 11-17 Դեկտեմբեր 1991, թիւ 21936-21941:

39- Տե՛ս Հայկ Սարգիսեան, Նոր երաժշտագետի մը ծնունդը, «Արեւ», օրաթերթ, 24 Ապրիլ 1992, թիւ 22044, էջ 3:

ԴՐՈՇՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

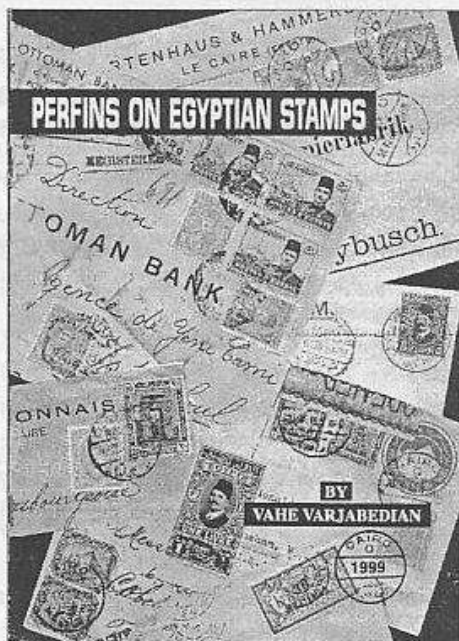
Թղթատարությունը՝ իր նախնական բոլոր ձևերով, պատմական շատ խոր անցեալ ունի. կազմակերպուած ձեւ ստացած է ԺԸ. դարուն՝ Ֆրանսայի մէջ, իսկ 6 Մայիս 1840-ին՝ Անգլիոյ մէջ թողարկուած է առաջին նամականիշը:

Այդ թուականէն սկսեալ, փոստային նամականիշը դարձած է իր ժամանակին հարազատ հայելին, և նկատուած է փոքր արուեստներէն մէկը:

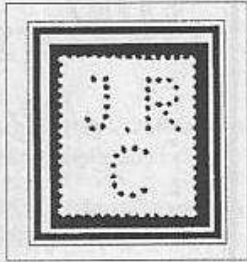
Յունարէն լեզուի ընձեռած դիւրութիւններէն օգտուելով, 1864-ին կերտուած է philatelie բառը՝ phil կը սիրեմ + ateleia վճարումէ ազատ լլլալ:

Թողարկուած փոստային նամականիշերը, գեղարուեստական պահարանները, բացիկները, յոբելեանական յուշադրոշմները՝ հրապուրած են բազմաթիւ անձեր, որոնք ժամանակ մը, հաւաքածոներ կազմելով զբաղելով՝ ճանաչողական և դաստիարակչական մեծ օգտակարութիւն ապահովելէ ետք, դրոշմաթղթասիրութենէ՝ անցած են դրոշմագիտութեան, լատաջ բերելով մասնագիտական ճոխ գրականութիւն:

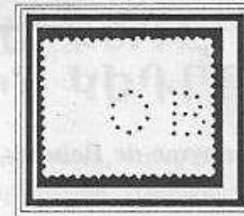
Դրոշմաթղթասիրութեան՝ կառուցողական և միջոցային բաժիններով կազմակերպուած միջազգային ցուցահանդէսները յաճախակի են:

Ուրախալի երեւոյթ է, որ աշխարհի տարածքին, կան բազմաթիւ հայեր՝ որոնք թէ ճոխ հաւաքածոներ կրցած են կազմել և թէ հեղինակաւոր դրոշմագէտներ դարձած են իրենց աշխատասիրութիւններով: Մեր հայրենիքին մէջ ալ, պետական կենքի սկզբնաւորութեամբ՝ գոյութիւն առած է "Հայաստանի Ֆիլատելիստական Միութիւն"-ը որ իր բազմաթիւ մասնաճիւղերով, աշխոյժ գործունէութիւն կը ծաւալէ թէ երկրին մէջ և թէ արտասահմանի. բազմատեսակ հրատարակութիւններու շարքին՝ կազմած է նաեւ "Ֆիլատելիստական բառարան և տերմիններ":

Իրաքանչիւր օգտակար ձեռնարկ՝ մտածումի վրայ հիմնուած է առաւելաբար. այսպէս, Վահէ Վարժապետեան՝ իր ասպարէզին առընթեր, տասնամեակ մը շարունակ հետետողական աշխատանք կատարած է ուսումնասիրելու համար եգիպտական փոստային նամականիշերու "perfins"-ները:

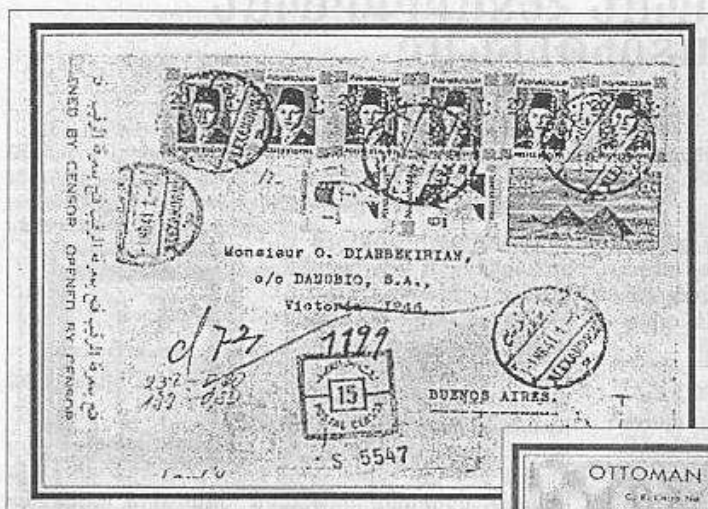

Այս եզրը կը յիշատակուի միայն մասնագիտական գրականութեան*՝ մէջ. անգլիական և ամերիկեան հեղինակաւոր բառարաններ չեն նշած զայն:

Սակաւաթիւ տեղեկութիւններու վրայ հիմնուած սկզբնական հետաքրքրութիւնը, հետզհետէ խորանալով՝ վերածուած է 32 էջոց աշխատասիրութեան մը, որ նկատի առնուած են եգիպտոսի մէջ գործած 28 դրամատային և առեւտրական ձեռնարկութիւններու կողմէ գործածուած "perfins"-ները:

Աշխատասիրողը կը յայտնէ՝ թէ "perfins"-ները պէտք չէ շփոթել ծականշուած պետական նամականիշերուն հետ: 1858թ., անգլիացի մը յղացած է ինքնատիպ ծականշիչ մեքենայ՝ որ կրնար անուններով և սկզբնատաւերով ծականել նամականիշերը և վաւերագրելը:

Եգիպտոսի մէջ "perfins"-ներու գործածութեան արտօնութիւնը սկսած է 1895թ. Յունուարէն սկսեալ. առաջին անգամ "perfins" գործածած է Thomas Cook & Sons Ltd.-ը 6.11.1896-ին, իսկ վերջին գործածող ձեռնար-

կութիւնը եղած է Societé Anonyme de Behera-
ն, 14.4.1963-ին:

Աշխատասիրութեան համար օգտագործուած
կոկիկ մատենագիտական ցանկէն ետք, իրեն
ընձեռնուած այլազան աշակցութեան համար՝
աշխատասիրող մասնաւոր շնորհակալութիւն կը
յայտնէ Եգիպտոսի Դրոշմահաւաքներու Ընկե-
րակցութեան, ինչպէս Եգիպտոսի Ուսումնա-

սիրութեան Լոնտոնի և Անդրծովեան Ակումբին:

Բերկրալի երեւոյթը՝ զլխատրաբար, այն է՝ որ
պրակին կազմութեան համար, մանրակարգիչի
թեքնիք կարելիութիւնները ի սպաս դրած են
աշխատասիրողին երկու որդիները՝ Կարոն և
Արմէնը:

ՏԻԳՐԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

^(*)Նամականիշներուն վրայ երեւցող "O.S." տառերը՝ "On Service" կամ համապատասխան մշանակութեամբ
գործածուած են. երբեմն, այս տառերը՝ նամականիշին վրայ ծակոտուած են շատ փոքր կէտերով: Նախապէս, այս
կերպը կիրարկուած է գողութեան դէմ պայքարելու միտումով: Յետագային կիրարկուած է ձեռնարկութիւններու,
ինչպէս նաեւ կառավարական բաժանմունքներու կողմէ: Հաւաքածոյ կազմողին համար, մանաօրինակ
նամականիշերը՝ "perfins"-ներ են:

The Observer's Book of Postage Stamps. by Anthony S.B. New, London-New York, Third Reprint 1975,
p.18.

ՀԲԸՄ-ի ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱԾԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Այս տարի ալ՝ ՀԲԸՄ-ի Գահիրեի Մասնաճիղի տարեկան Ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցավ 20րեքշաբթի, 24 Մարտ 1999-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Հելիոպոլսոյ ՀՄԸՄ-Նուպարի կեդրոնավայրին մէջ:

Անդամական իրաւասութիւն ունեցող 195 անձերէն՝ մասնակցեցան 50 անդամներ, և ներկայացուցան 2 փոխանորդագրութիւններ:

Նախորդ տարուան Ընթացքին կայացած Տարեկան Ընդհանուր եւ Բացառիկ Ընդհանուր ժողովներու զոյգ ատենագրութիւններու ընթերցումէն ետք՝ վաւերացուցան միաձայնութեամբ:

Այս, յաջորդաբար կարդացուցան՝ Վարչութեան 1998 տարեշրջանի գործունէութեան բարոյական տեղեկագիրը, նիւթական հաշուետւոյնը, ինչպէս նաեւ հաշուեքննիչին տեղեկագիրը:

Վաւերացուցան 1999 տարեշրջանի նախահաշիւ պիտոնէն, վերընտրուցան հաշուեքննիչ Տիար Կարօ Ներսիսեան՝ նոյն պատուագինով:

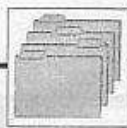
Հոսկ կատարուցան վիճակով դադրած երկու անդամներուն ընտրութիւնը. Վարչութեան անդամակցութեան մոր թեկնածուներ ներկայացած չըլլալուն՝ վերընտրուցան տեարք Պերճ Թերզեան և Քրիստափոր Միքայէլեան:

«ՍԱԹԵՆԻԿ Ծ. ՉԱԳԸՐ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Ի գիտութիւն հելիոպոլսաբնակ յարգոյ հասարակութեան, ուրախութեամբ կը ծանուցանենք, թէ վերջերս կայացան առօրեայի նախնական համաձայնութիւնը՝ Մուրատ Պէկ և Տըսուք փողոցներուն անկիւնը գտնուող թիւ 26 շէնքին և յարակից գետնայարկ սրահին. այս կարգադրութեամբ՝ կալուածը սեփականութիւնը պիտի դառնայ ՀԲԸՄ-ի Գահիրեի Մասնաճիղին:

Նկատի ունենալով «Սաթենիկ Ծ. Չագըր» Հիմնադրամի բազմաճիղ աշխատանքը, ՀԲԸՄ-ի Գահիրեի Մասնաճիղի Վարչութիւնը մտադրած է այս շէնքին մէջ կեդրոնացնել Հիմնադրամին հետ աղընչութիւն ունեցող իր բովանդակ գործունէութիւնը:

Ծարտարապետական անհրաժեշտ ձեւաւորումներէ ետք, ութ յարկաբաժիններէ բաղկացած, չորս յարկանի շէնքը՝ պիտի պարփակէ «Սաթենիկ Ծ. Չագըր» Մշակութային Կեդրոնը, գրադարանով և եզիպտահայ պարբերական մամուլի մանրածապաւէններու հաւաքածոյի բաժինով, և «Տեղեկատու» Պաշտօնաթերթի խմբագրութեան սենեակով: Անշատ յարկաբաժին մը՝ պիտի տրամադրուի միայն առողջապահական սպասարկութեան ծառայութիւններու համար: Գետնայարկ ցուցասրահը՝ պարբերական ցուցահանդէսներ սարքելու համար:

ՍԱԹԵՆԻԿ ՉԱԳԸՐ ԹՂԹԱԾՐԱՐ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՍԱԹԵՆԻԿ ՉԱԳԸՐ ՖՈՆՏԻ 31-12-1998

ԳՈՑՔԵՐ	Ե.Ո.	ՊԱՐՏՔԵՐ	Ե.Ո.	Ե.Ո.
Պանք ՏԻՒ ՔԵՆ (Ասանդներ)	19 217 420.99	Սաթենիկ Չագըր Ֆոնտի Պահեստ (1.1.98)	174 383.38	
Պանք ՏԻՒ ՔԵՆ (Ընթացիկ հաշիվ)	54 664.30	Ելեմուտքի հաշիվն փոխանցուած առաւելութիւն	72 398.28	
Վճարելի գումար	535.48	Սաթենիկ Չագըր Ֆոնտի Ընդհ. Պահեստ		246 781.66
		Սաթենիկ Չագըր Կեդրոնի Պահեստ (1.1.98)	1 700 000.00	
		Ելեմուտքի հաշիվն փոխանցուած առաւելութիւն	900 000.00	
		Սաթենիկ Չագըր Կեդրոնի Պահեստ		2 600 000.00
		Սաթենիկ Չագըր Ֆոնտ (2/3 բաժին)		10 939 592.46
		Սաթենիկ Չագըր Ֆոնտ (1/3 բաժին)		5 469 796.23
		Վճարելի փոխհատուցում		10 000.00
		Տուրքերու վարչութիւն (կահատրեալ վարձք)		4 971.00
		Պարտատէրեր (Հ.Բ.Ը.Մ. Գահիրէ)		1 479.42
	19 561 123.37			19 561 123.37

ԵԼԵԻՄՈՒՏՔԻ ՀԱՇՈՒՍԱԹԵՆԻԿ ՉԱԳԸՐ ՖՈՆՏԻ 1 ՅՈՒՆԻՈՒԱՐԷՆ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1998

ԾԱԽՍԵՐ	Ե.Ո.	ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ	Ե.Ո.
Մշակութային Ծրագրեր	326 034.26	Դրամատնային Ասանդներու Եկամուտ	1 720 441.71
Հայկական Միութիւններու Յատկացումներ	102 166.26	Կահատրեալ վարձակալութիւն	36 000.00
Պետական և Համա-եզրայտական Ծրագրեր	80 000.00		
Հայկական Վարժարաններու Յատկացումներ	14 564.55		
Ընկերային Օժանդակութիւն (Ապրուստ և դարմանում)	125 032.85		
Կրթաթոշակներ	106 345.88		
Գումար	754 143.80		
Թոշակներ	4 560.00		
Ընդհանուր Ծախսեր	18 889.21		
Կալուածական Տուրք մինչեւ 1998	1 479.42		
Կահատրեալ վարձակալութեան տուրք (1998)	4 971.00		
Գումար	784 043.43		
Փոխանցում Ս. Չագըր Կեդրոնի Պահեստի հաշիւի	900 000.00		
Փոխանցում Ս. Չագըր Ֆոնտի Ընդհանուր Պահեստին	72 398.28		
Ընդհանուր Գումար	1 756 441.71		1 756 441.71

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐ**Ե.Ո.**

Ալ. Սարուխան 100-ամեակի Ալպոմ	34 705.00
Մատենագիտություն Հայ Մանրանկարիչներու	54 524.00
Արուեստի փառատօնի Ալպոմ	13 750.00
Մանրամատյան (Եգիպտոսի մամուլ)	73 811.00
«Արեւ» օրաթերթի արաբերէն լուսնուած	29 615.00
Ուսումնասիրական պարապմունքի համար	12 000.00
Տեղեկատու Պարբերաթերթ	3 588.30
Մշակութային Ձեռնարկ «Յասմիկ Հացագործեան»	10 775.48
Մշակութային Ձեռնարկ «Վարդան Մամիկոնեան»	20 798.00
Մշակութային Ձեռնարկ «Մշակութի Փառատօն»	72 467.48
Գումար	326 034.26

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐ

Այծեմնիկ Տիկնամց Միություն	22 570 00
Հայ Գեղարուեստասիրաց Միություն	31 150 11
Աղեքսանդրիոյ Հայ Աղքատախնամ Մարմին	10 704 55
Աղեքսանդրիոյ Հ.Մ.Ը.Մ. ՆՈՒՊԱՐ	7 000 75
Հայ Ազգային Հիմնադրամ	30 740 85
Գումար	102 166 26

ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ

Համալսարաններու Կարօտ Ուսանողներու Ֆոնդին	50 000.00
Կամէլաթ Էլ Ռիայա Էլ Մոթաքամէլա (Ընթերցում քոլորին համար)	30 000.00
Գումար	80 000.00

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՏԿԱՑՈՒՄՆԵՐ

Պողոտեան Ազգային Վարժարան	14 564.55
Գումար	14 564.55

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (ապրուստ եւ դարման)

	Ապրուստ Ե.Ո.	Դարման Ե.Ո.	Բժիշկ. Ե.Ո.	Գումար Ե.Ո.
29 հոկտեմբերեալ	31 509.95	92 623.50	900.00	125 032.85

ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ

	աշակերտ	
Նախակրթական եւ Երկրորդական Հիմնարկներ	14	11 101.75
Բարձրագոյն Ուսումնական Հիմնարկներ (Գահիրէ)	9	34 637.95
Բարձրագոյն Ուսումնական Հիմնարկներ (Աղեքսանդրիա)	4	47 466.18
Այլ Ուսումնական Հիմնարկներ	2	13 140.00
Գումար	29	106 345.88

« ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԴԵՍՊԱՆԸ ՀՐԱԺԵՇՏ Կ'ԱՌՆԷ ՀԲԸՄ-Ի ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԷՆ

Նստած՝ ձախից աջ, պպ. Նորայր Տեովլեթեան, Օննիկ Պըլըքըրտանեան, Ն.Գ. Դոկտ. Էդուարդ Նալբանդեան, Պերճ Թերպեան, Մարտիկ Պալեան, Միսաք Չէճէնեան: Տուրքի՝ ձախից աջ, Օր. Կարինէ Տեովլեթեան, պպ. Վիգէն Ճիլմէճեան, Հարի Չէճէնեան, Քրիստափոր Միքայէլեան, Կերի Քէհիանեան, Պերճ Քէճէնեան, Ժիրայր Տեփոյեան:

(Նկարէն կը բացակային՝ Պրն. Օ. Կարիպեան և Օր. Ս. Մարգարեան)

Չորեքշաբթի, 24 Փետրուարի երեկոյեան ժամը 8.00-ին, ՀՀի արտակարգ և լիազօր դեսպան Ն.Գ. Դոկտ. Է. Նալբանդեան, ընկերակցութեամբ դեսպանատան խորհրդական Օր. Ա. Թովմասեանի և Բ. քարտուղար պրն. Յ. Հանի-Յակոբեանի, այցելեց Հ.Բ.Ը.Մ.ի գրասենեակը, որպէսզի հրաժեշտ առնէ Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.ի վարչութեան անդամներէն:

Ն.Գ. Դեսպանը իր խօսքին մէջ շեշտեց, թէ իր որպէսզի հրաժեշտի այցելութիւնները խորհրդանշականօրէն կը սկսի Հ.Բ.Ը.Մ.-էն, որ այն կազմակերպութիւնն է, որ միշտ գտնուած է հայրենիքի կողքին, ապա թուեց այն իրագործումները զոր դեսպանատունը կատարեց, իր հիմնադրութենէն առիւն երկարող վեց տարիներուն ընթացքին, շեշտելով թէ բոլորին միասնական ճիգերով կարելի եղաւ կանգնեցնել դեսպանատունը, որուն մէջ կարելոր էր Հ.Բ.Ը.Մ.-ի դերը. ներդրումը և խօսքը վերջացուց շնորհակալութիւն յայտնելով դեսպանատան և Հ.Բ.Ը.Մ.ի միջեւ անցնող տարիներուն կայացած սերտ գործակցութեան համար:

Իր պատասխան խօսքին մէջ Հ.Բ.Ը.Մ.ի ատենապետ պրն. Պ. Թերզեան շնորհակալութիւն յայտնեց դեսպանին այս այցելութեան համար և շեշտեց, թէ Հ.Բ.Ը.Մ.-ը իր հիմնադրութիւնէն ի վեր, աւանդականօրէն միշտ եղած է հայրենիքի կողքին, և աւելցուց՝ թէ ներկայ բոլոր վարչականները թէ՛ անհատապէս և թէ՛ հաւաքաբար հայրենիքի կողքին են, բարձրօրէն կը գնահատեն պրն. Դեսպանին Եգիպտոսի մէջ ունեցած բազմերես ու փայլուն գործունէութիւնը և ցաւ յայտնեց, որ ան պարագաներու բերումով պիտի բաժնուի Եգիպտոսէն և եգիպտահայ գաղութէն ու յաջողութիւն մաղթեց անոր Փարիզի մէջ ստանձնելիք իր նոր պաշտօնին համար:

Ապա, կենաց բարձրացուցեցաւ հայրենիքի հզօրութեան և մեծարգոյ դեսպանին յաջողութեան մաղթանքներով:

Այս առթիւ, Ն.Գ. Դեսպանը, Գահիրէի Հ.Բ.Ը.Մ.-ի վարչականները և օժանդակները յիշատակի հաւաքական նկար մը նկարուցեցան:

Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

ԵԳԻՊՏՈՍ

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐԱԿԱՆ ՓՈԽ-ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եգիպտոսի մէջ իր նոր պաշտօնը ստանձնելէ ետք, ՀՀ Արտակարգ և լիազօր Դեսպան՝ Ն.Գ. Տիար Սերգէյ Մանասարեան, Ջամալէի դեսպանատան մէջ, Երկուշաբթի, 12 Ապրիլ 1999-ին կէսօրէ առաջ, մասնաւոր ժամադրութեամբ, առաջին անգամ ըլլալով ընդունեց ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղի Վարչութեան Դիւանի անդամները:

Բարիգալստեան քաղաքավարական արտայայտութիւններէ ետք, շահեկան գրոյցը ընթացաւ՝ առաւելաբար, յառաջիկային տեղի ունենալիք համահայկական մեծ ձեռնարկներու շուրջ, որոնց՝ իր աջակցութիւնը պիտի բերէ ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղը:

Այս հանդիպումին ներկայ եղաւ նաեւ, դեսպանատան խորհրդական՝ Օր. Անահիտ Թովմասեան:

Իսկ՝ Չորեքշաբթի, 22 Ապրիլի, երեկոյեան, Ն.Գ. Դեսպանը՝ ընկերակցութեամբ դեսպանատան Բ. քարտուղար Տիար Յակոբ Հաճի-Յակոբեանի և Գ. քարտուղար Տիար Ֆադէյ Չարչօղլեանի, այցելեց մեր Գրասենեակը և ընդունուեցաւ Վարչութեան քոյր անդամներուն կողմէ:

Այս անգամ ալ, գրոյցը շարունակուեցաւ նոյն այժմեական հարցերուն շուրջ:

ԵՌԱԿՈՂՄ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Արաբական երկիրներու և մասնաւորաբար Եգիպտոսի գիտական կեդրոններու հետ՝ գիտական կապերու և համագործակցութեան հաստատումի, ինչպէս նաեւ յետագայ զարգացումի կարելիութիւնը նկատի ունենալով, Երեսանի Պետական Համալսարանի Արաբագիտութեան Ամբիոնը ձեռնարկած է գիտահրատարակչական, գիտահետազօտական, գիտամակալարժանական և գիտակազմակերպական ասպարէզներու մանրամասնեալ ծրագրի նախագիծ մը:

Այդ ծրագրին համաձայն, Գահիրէի ՀԲԸՄ Մշակութային կեդրոնի, Գահիրէի Համալսարանի բանասիրական ֆաքիւլթի և Երեսանի Պետական Համալսարանի Արաբագիտութեան Ամբիոնի միջեւ պիտի հաստատուի եռակողմ գիտական համագործակցութիւն:

Ամբիոնին նախաձեռնութեամբ՝ Գահիրէի մէջ, տարեկան պարբերականութեամբ լոյս պիտի տեսնէ "Egyptian-Armenian Journal for Arabic and Armenian Studies" խորագրով համատեղ գիտական հանդէսը՝ որ պիտի բովանդակէ յօդուածներ, գիտական քննարկումներ և գրախօսականներ:

Գիտական նախընթացը չունեցող այս հանդէսին առաջին համարին համար նախատեսուած յօդուածները արդէն ձեւաւորումի ընթացքի մէջ են, սակայն, անսպասելիօրէն յանկարծամահ եղած է պատասխանատու խմբագիրը՝ խոստմնալից արաբագետ Ալեքսանդր Խաչատրեանը:

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

Յառաջիկայ Օգոստոսի 28-էն մինչեւ Սեպտեմբերի 5-ը, Երեսանի մէջ պիտի կայանան՝ առաջին Համահայկական Խաղերը: Կազմակերպիչ Կոմիտէի կազմած կանոնակարգին համաձայն՝ իւրաքանչիւր զաղութի մէջ, արդէն կազմուած է յատուկ յանձնախումբ մը:

Ուրախալի է նշել՝ թէ եգիպտահայ զաղութն ալ մասնակից է յառաջ եկած ընդհանուր ոգեւորութեան, մարմին առած է և հետեւողական սկսած է գործել Համահայկական Խաղերու Եգիպտահայ Յանձնախումբը՝ Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ մարզական և մշակութային ակումբներու մէկական ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ:

Գործակցութեան համար՝ մարզական ակումբներու կողքին, հրաւիրուած են նաեւ մարզական գործունէութիւն ծաւալող՝ մշակութային միութիւններն ալ:

Այսպես, Գահիրեէն կը մասնակցին՝ ՀՄԸՄ-Արարատ, ՀՄԸՄ-Նուպար, Նիլը Իսթ Ակումբ, Ս. Թերեզա, Կոկանեան Սրահ, Հ.Գ. Միութիւն, Հայկական Ընթերցարան (ՀՄՄ):

Աղեքսանդրիայէն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ ՀՄԸՄ-Կամբ և ՀՄԸՄ-Նուպար:

Սահմանուած կանոնակարգին համաձայն, մարզաձնի մը մասնակցութիւնը՝ քաղաքի մը անունով պիտի ըլլայ. ասոր հիման վրայ՝ երկու քաղաքներու մարզիկներէն պիտի կազմուի պասքէթ պոլի և փինկ փոնկի հաւաքական խումբերը. Գահիրե՝ պասքէթ պոլ, և Աղեքսանդրիա՝ փինկ փոնկ:

Պասքէթ պոլի հաւաքականը պիտի բաղկացայ տասը մարզիկէ, մէկ մարզիչէ և մէկ դէկավարէ:

Փինկ փոնկի հաւաքականը՝ չորս մարզիկէ և մէկ դէկավարէ: Խումբը պիտի գլխաւորէ՝ մարզական պատուիրակութեան պատասխանատուն:

Դարձեալ ուրախալի է ճշել՝ թէ մասնակից միութիւններն ալ, նկատի ունենալով ձեռնարկին մեծածախս բնոյթը՝ պատրաստակամութիւն յայտնած են իրենց կողմէ միութեան մասնակցութիւն ալ բերելու:

Անշուշտ, ծախքերուն առիծի բաժինը պիտի հայթայթեն Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ Ազգային Առաջնորդարանները, Գահիրէի Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանը և ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղը:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԸՆՈՐՀՈՒՄ

ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղի անդամներէն՝ Տիար Շորն Նուպար Պողոս Սիմոնեան, որ օգնական ուսուցիչի պաշտօն կը վարէ Հելուանի Համալսարանի Գոլլէյաթ Ալֆնուն Ալթաթայիքիյայի բաժնին մէջ, ժամանակէ մը ի վեր գիտական հետազօտութիւն կը կատարէր տպագրական արուեստի արդիականացումի և ծրարումի մասին, անցնող Մարտի 25-ին, նոյն Համալսարանի Բարձրագոյն Ուսումնասիրութիւններու բաժնին հանդիսարանին մէջ, կ.ա. ժամը 11-ին, ներկայացուցած է իր կատարած ուսումնասիրութեան արդիւնքը՝ «Օֆսէթ-լիթօ տպագրութեան նորագոյն ձեւեր, digital-ը և անոնց ազդեցութիւնը տպագրական արտադրութեան որակին վրայ, յարմարութիւնը՝ տեղական շուկային»:

Յետ խիստ քննարկումի և վիճարկումի՝ մասնակից չորս փրոֆեսօր-տոքթօրներու միաձայնութեամբ, Տիար Շորն Սիմոնեանին շնորհուած է տոքթօրայի գիտական աստիճան:

Տպագրութիւնը՝ կիրառական արուեստի մէկ ճիւղն է, իսկ կիրառական արուեստը՝ արուեստի տեսակ մըն է, որուն նպատակն է պատրաստել ամենօրեայ կենցաղի առարկաներ, որոնք միաժամանակ արուեստի ստեղծագործութիւններ ըլլան:

Այս առիթով, ՀԲԸՄ-ի Գահիրէի Մասնաճիւղի Վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ «Տեղեկատու»-ի խմբագրութիւնը սրտանց կը շնորհաւորեն Տոքթ. Շորն Սիմոնեանը՝ իր ձեռք բերած գիտական պատուաբեր յաջողութեան համար:

ՎԱՏԻԿԱՆ

"ՀՈՒՄ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ

Մասնաւոր թոյլէքով Վատիկան փոխադրուած են, Հայերու Քրիստոնէութեան դարձի 1700-ամեակին առիթով կազմակերպուած "Հոմ-Հայաստան" Ցուցահանդէսին մաս կազմող ցուցանները:

24 Մարտ 1999-ին, Վատիկանի Մատենադարանին Sala Regia -ի մէջ, Յովհաննէս Պողոս Բ. Պապը բացումը կատարած է "Հոմ-Հայաստան" Ցուցահանդէսին, ի ներկայութեան՝ ՀՀ Նախագահ Ռոբերտ Բոչարեանի, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Ա.ի և Կաթողիկէ հայերու Կաթողիկոս-Պատրիարք Յովհաննէս Պետրոս ԺԸ. Գասպարեանի:

Հանդիսաւոր բացումին ներկայ եղած են՝ բարձրաստիճան եկեղեցականներ, պետական դէմքեր և մշակոյթի ականաւոր գործիչներ:

Սրբազան Պապին կողմէ ցուց տրուած այս մասնաւոր ուշադրութիւնը՝ աննախադէպ իրողութիւն կը նկատուի Վատիկանի շրջանակներուն մօտ:

Սրբազան Պապը՝ իր բարձրաստիճան հիւրերուն հետ, հետաքրքրութեամբ շրջած և զոհուակութեամբ դիտած է Հայաստանէն աւաքուած 104 ցուցանմուշները՝ որոնցմէ միայն 34-ը,

թանկարժեք ձեռագիրներ են, կան՝ դրամներ, խաչքարեր, իղանկարներ, կրօնական ծիսակարգի արձանիկներ-իրեր:

Բոլոր ցուցոցներն ալ ընտրուած են իւրա-յատուկ կարելութեամբ. սակայն, կարելի է մատնանիշ ընել հետեւեալները՝

- Էրեքունի ամրոցի հիմնադրութեան պազալ-թի վրայ արձանագրութիւնը՝ Արիւն բերդ, Ք.ա. 882թ.:

- Արգիշտի Ա.ի սաղաւարտը՝ Ք.ա. 8-րդ դ.:

- Սարդուրի Բ.ի քանդակազարդ կապարճը՝ Ք.ա. 7-րդ դ.:

- Լատինատառ և յունատառ տապանագրեր:

- Յուշակոթողներ՝ Գրիգոր Լուսաւորիչի և Տրդատի հարթաքանդակներով. Դուին, Զ.-Է. դդ.:

- Մշոյ Ս. Կարապետ եկեղեցիին քանդա-կազարդ դուռը 1134 թ.:

- Ծարակնոց ականց, 1482 թ.:

- Աստուածաշունչ Մատեան. Գլաձոր՝ 1318 թ., Կիլիկիա՝ 1314 թ.:

- Յովհան Որոտնեցիի և Գրիգոր Տաթեա-ցիի դիմանկարներով ծաղկած Աւետարանը՝ 1374 թ.:

- Տիգրան Զումանեանի "Արշակ Երկրորդ" օփերայի partitura-ի ձեռագրէն էջեր:

Վատիկանի Առաքելական Մատենադարանի կողմէ տրամադրուած ցուցոցներուն մասին՝ Դիւանապետ և Մատենադարանապետ Արքեպիսկոպոսը առանձնացուցած է երեք ցուցա-նմոյշներ, որոնք պատմական և մշակութային մեծ արժէք կը ներկայացնեն.

- Վատիկանի Գաղտնի Դիւաններուն մէջ պահուած, Կիլիկիոյ Լեւոն Ա. թագաւորին ոսկեայ կնիքով ճամակը՝ ուղուած Ինովկենտիոս Գ. Պապին (1198-1216): Ոսկեայ կնիքը՝ վաւերականութեան ապացոյց կը նկատուի:

- Նոյեան Տապանէն մասունք պահպանող մասնատուփը:

- Կ. Պոլսոյ Բաղնաբաս Պատրիարքին ճամակը՝ որուն մէջ կ'արտայայտուի Ներսէս Լամբրոնացի Հայրապետին մասին: Վատիկանի յունարէն ձեռագիր՝ թ. 859, 1197 թ.:

Ցուցահանդէսը հիւրընկալելուն և կազմա-կերպութեան աջակցելուն համար, Սուրբ Աթոռին խորին երախտագիտութիւն յայտնելով. ՀՀ Նախագահ Ռ. Քոչարեան ըսած է. «Հայ ժողովուրդը կատարելով իր պատմական ընտ-րութիւնը՝ տակաւին 301 թ., քրիստոնէութիւնը հռչակեց իբրեւ պետական կրօն, և մինչեւ այսօր հաւատարմօրէն կը շարունակէ դաւանիլ մարդասիրութեան, բարիի, խաղաղասիրութեան համամարդկային արժէքները. կը շարունակէ զարգացնել հոգեւոր-մշակութային իր դարաւոր աւանդոյթները, և աշխուժացնել՝ փոխհարըս-տացնող շփումները»:

Սրբազան Բաճանայապետը՝ իր գոհումա-կութիւնը խտացուցած է հետեւեալ արտայայ-տութեան մէջ. «Դուք ամենագեղեցիկ կերպով փափաքեցաք պատուել Հոռմի եկեղեցին, բարեսիրութեան վկայութեամբ և սիրոյ համ-բոյրի հաղորդակցութեամբ:

Եւ խորապէս կը գնահատեմ այս արտայայ-տութիւնը՝ որ կը կազմէ մեր և կարեւոր զլուխ մը Քրիստոսի հետեւորդներուն միջեւ ամբողջական միութեան պատմութեան մէջ»:

Հայ ժողովուրդի դարաւոր պատմութեան և մշակութային մաս կազմող այս լուռ վկաները՝ Մարտի 25-էն սկսելով, մինչեւ Յուլիսի 16-ը, համաշխարհային հանրութեան հետաքրքրու-թեան առարկան պիտի դառնան:

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ

ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Նախագահական յատուկ հրամանագրով՝ կազմուած է պետական գրական մրցանակներ շնորհող յանձնախումբ մը, բանաստեղծ Ռազ-միկ Դատյեանի գլխաւորութեամբ, և տասնեակ մը անուանի մշակութային գործիչներու մաս-նակցութեամբ:

Այս նորակազմ յանձնաժողովին պարտակա-նութիւնը պիտի ըլլայ քննարկել ներկայացուած գրական աշխատութիւնները, և անոնցմէ լաւագոյններուն՝ մրցանակներ շնորհել:

ՈՍԿԵԱՅ ԵՒ ԱՐԾԱԹԵԱՅ ՅՈՒՇԱԳՐԱՄՆԵՐ

Հայաստանի Կեդրոնական Դրամատան կողմէ՝ Քրիստոնեության պետական կրօնք հռչակուելու 1700-ամեակին առիթով, թողարկուած է ոսկեայ և արծաթեայ յուշադրամներ, Հանրապետութեան զինանշանով և Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի պատկերով:

Ոսկեայ յուշադրամի դիմերեսին պատկերուած է ՀՀ զինանշանը. վերի եզրաշտրթին՝ Հայաստանի Հանրապետութիւն, յետոյ՝ անուանական արժէքը՝ 10,000 դրամ, իսկ վարի եզրաշտրթին՝ երկու մանրագարդերու միջեւ, թողարկումի տարին՝ 1998:

Յուշադրամի դարձերեսին պատկերուած է Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի պատկերը՝ Քրիստոնեայ Հայաստան մակագրութեամբ, վարը՝ Christian Armenia : Երկու մակագրութիւններուն միջեւ, աջ և ձախ շտրթերուն՝ Ս. Էջմիածին և Holy Etchmiadzin. իսկ Մայր Տաճարի վարը՝ 301-2001, և աւելի վե՛ծ՝ 1700 թուականը:

Դիմերեսն ու դարձերեսը ունին ուռուցիկ եզրաշտրթ. դարձերեսի եզրաշտրթը՝ ամբողջ պարագծով, ունի կէտաւոր ձեւաւորում:

Արծաթեայ յուշադրամը ունի նոյն յատկանիշները, միայն անուանական արժէքը 1000 դրամ է:

Յառաջիկային պիտի թողարկուին՝ Ամիի Ս. Գրիգոր Ապօղոսմբենց, Հաղբատի և ուրիշ չորս եկեղեցիներու պատկերներով յուշադրամներ:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀՐԸՄ-ի ՊԱՍՔԷԹՊՈԼԻ ԻԳԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Պէյրութի Ծափապ մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած մրցումին, անցնող Մարտի 24-ին, ՀՐԸՄ-ի «Անդրանիկ» Երիտասարդական

Ընկերակցութեան պասքէթ պոլի իգական խումբը՝ 51-39 կէտերով, լաղթանակ արձանագրած է ՀՄԸՄ-ի խումբին դէմ:

Յաջորդական երկրորդ տարին ըլլալով, «Անդրանիկ»-ի պասքէթ պոլի իգական խումբը կը պահպանէ Լիբանանի ախոյեանութեան պատիւը:

Անցեալին՝ 1959 թ., «Անդրանիկ»-ի խումբը Լիբանանի ախոյեանութիւն արձանագրած է:

Ս Ի Տ Ն Ի

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՏԱԽՏԱԿԸ

Նոր Հարաւային Ուէլլզի մահանգի խորհրդարանի շէնքին մէջ, մահանգի վարչապետ Պոպ Բար բացումը կատարած է 1915թ. հայոց ցեղասպանութեան մոխիրուած պրոգնաձոյլ յուշատախտակին:

Այս յուշատախտակին վրայ փորագրուած է Նոր Հարաւային Ուէլլզի խորհրդարանին կողմէ՝ հայոց ցեղասպանութեան ճանաչումի մասին բանաձեւը:

ԱՆԴԱՄԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, 11 Ապրիլ 1999-ին, Գահիրեի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր Տաճարին մեջ տեղի ունեցավ Ս. Պսակի արարողությունը՝ Պրն. Մանուել Գրիգորեանի ընդ Օր. Սիւզի Եասայի, խաչեղբայրությամբ Պրն. Հարի Չէշէնեանի:

Պրն. Մ. Գրիգորեան՝ 1990-էն ի վեր, կը վարէ ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Օրջանակային Յանձնաժողովին գրասենեակին քարտուղարի պաշտօնը:

«Տեղեկատու». Այս ուրախ առիթով, ՀԲԸՄ-ի զոյգ մարմինները և խմբագրությունս՝ անամպ երջանկություն կը մաղթենք նորապսակ ամուլին:

ՄԱՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

6 Փետրուար 1999-ին՝ մահացավ Գահիրեի Հ.Բ.Ը.Մ.ի անդամներէն Գէորգ Ա. Ասլանեան: Հանգուցեալը Միութեանս կ'անդամակցէր 1980-էն սկսեալ:

10 Փետրուար 1999-ին՝ Մոնագոյի մեջ, մահացավ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Եգիպտոսի Օրջանակային Յանձնաժողովի Փոխ-ատենապետ՝ Տիար Օննիկ Կարիպեանի մայրը, Տիկին Էթել (Գրուշեան) Կարիպեան:

25 Մարտ 1999-ին՝ մահացավ Գահիրեի Հ.Բ.Ը.Մ.ի անդամներէն Օր. Արսինէ (Անժէլա) Վառվառեանի մայրը, Տիկին Զապէլ Վառվառեան:

18 Ապրիլ 1999-ին՝ մահացավ Գահիրեի Հ.Բ.Ը.Մ.ի անդամներէն, Տիկին Ծաքէ Ալպան: Հանգուցեալը Միութեանս կ'անդամակցէր 1981-էն սկսեալ:

24 Ապրիլ 1999-ին՝ Երեւանի մեջ, մահացավ Հ.Բ.Ը.Մ.ի զոյգ մարմիններու Ատենապետ՝ Տիար Պերճ Թերզեանի եղբայրը, Տիար Գէորգ Թերզեան:

«Տեղեկատու». Մեզմէ առ յաւիտ քաժնուած այս անդամներուն հարազատներուն և ընտանեկան բոլոր պարագաներուն խորազգաց ցաւակցութիւն կը յայտնենք: